

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

III ОБИКНОВЕННО НАРОДНО СЪБРАНИЕ. (Първа сессия).

XXXVIII. ЗАСЪДАНИЕ, СРЪДА 9 ФЕВРУАРИЙ 1883 ГОД.

(Начало въ 2 часа и 5 м. послѣ пладнѣ, подѣ председателството на Негово Високо-преосвященство Митрополита Симеона Варненско-Преславский).

Предсѣдателъ (звъни): Ще се прочете списъка на депутатитѣ:

Секр. Шивачовъ (чете списъка). Отсъствуватъ Хаджибѣ Бей, Д-ръ Вълковичъ, Илия Вълчевъ, Лазаръ Дуковъ (болентъ). Присъствуватъ 33 депутати.

Предсѣдателъ: Присъствуватъ повече отъ $\frac{1}{2}$ представители, слѣдователно събранието е пълно и засѣданието се открива. На дневенъ редъ имаше бюджета на М-ството на Народното Просвѣщение. Моля на докладчика.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Г-да представители! Преди да почна да Ви докладвамъ бюджета за М-ството на Просвѣщението, считамъ за своя свѣщана обязаность като Народенъ представителъ да изкажа предъ Нар. Събрание, че ако заналпрѣдъ ще се води дѣлото на Нар. Просвѣщение тъй, както до сега, по моето скромно мнѣние, по добръ е, да не се вотира бюджета. Защото г-да, всички отъ Васъ съзнавате, че Нар. Просвѣщение е единъ отъ найважнитѣ отрасли на нашето управление, върху когото правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО трѣба да обърне найсериозно внимание. Защото всички на него налагаме своята бжджщность, и отъ бжджщитѣ поколения ще очакваме постижение на нашата задача. Заради това азъ счетохъ за нужно, да направя пред-

варително тази забѣлежка, преди да почна да докладвамъ бюджета за М-ството на Просвѣщението.

Бошнаковъ: Г-да представители! Като народенъ представителъ и бивший учителъ азъ моля Вашето внимание на това, което искамъ да кажа, по поводъ на учебното дѣло у насъ отъ самото освобождение до сега. Г-да представители! Послѣ освобождението до сега отъ всичкитѣ М-ства се глѣда единъ количественъ резултатъ; а за качеството по учебното дѣло удовлетворителенъ отчетъ нѣма. Сѣки отъ г-да Представители знае, какви ученици готви М-ството на Просвѣщението. Моята рѣчь не е обвинение противъ никого, азъ говоря откровенно, и ми казва моя съвѣсть да говоря. Това незавидно положение състои отъ самото начало на нашето самоуправление, но отъ 1 Юлій 1881 год. до сега достигна до такова положение, което е вече нетърпимо. Помните г-да, че учителски и директорски катедри всички почти се обърнаха на политическа арена, учителитѣ станаха даже ордие на политически агитации; отъ всички се отличи столицата, и Министритѣ преспокойно глѣдаха на този развратъ. И дойде се на 1 число на Юлій 1881 г. Всички знаето съ една рѣчь, че отъ 1 Юлій 1881 г. до сега нашето дѣло вървѣло отъ Трънъ на Глогъ. Директори и

учителски инспектори се хванаха да проповѣдватъ анархия; това е фактъ, всички го познаватъ. Азъ нѣма да изброявамъ всичкитѣ случаи, защото сѣки ги знае по своя окрѣгъ.

Азъ нѣма да говоря за инспектора на Кюстендилската Гимназия и негови противорелигиозни стремления. Нѣма да говоря за Габровскитѣ учители, както и за Петро-Павловскитѣ бивши учители, които на ученицитѣ пълниха глави съ политика и по улицитѣ проповѣдаха политика и оставяха учебното дѣло на страна, за което нашия народъ иждивява такива огромни сумми. Тѣзи нѣща сж извѣстни на г-да представители! Важността на учението и просвѣщението нече да го разпразя. Нашия народъ съ особена любовъ поддържа да унапреди просвѣщението и вотира щедро огромни сумми за просвѣщението и неговитѣ разсадници. Но г-да! учебното дѣло, както стои у насъ въ цѣлото отечество, намѣсто ожидаемий успѣхъ, представлява гибель за нашето бѣднѣе поколение. Нашия учебенъ персоналъ иска преобразование отъ неговия шефъ, и този шефъ е отъ тѣзи, които правили това дѣло. Нашето учебно дѣло е почти безцѣлно и безплодно, то се води само по поддържане на този или онзи, и ученицитѣ както се ръководятъ, ще бѣдѣтъ въ тежестъ за себе си и на обществото. Днешнитѣ ученици глѣдатъ да станатъ чиновници, или други служащи. Вѣрвамъ, че ще се съгласите, че просвѣщението не е само да приготвява чиновници, но да отвожда честни и разумни граждани, които свободно и честно да полагатъ своя трудъ за развитието на отечеството и за благо на народа. Ето какви синове трѣба да приготви, ето какви чяда изисква България да се възпитаватъ за жертвитѣ, които народа днесъ жертвова.

Вѣрвамъ, че сѣки ще се съгласи, че въ нашето учебно дѣло, въ нашето М-ството на Просвѣщението както и въ законитѣ, по които то се управлява, трѣба да стане немедленно законно преобразование и измѣнение. Ний имаме гимназия, реалка, но нѣмаме нито едно заведение, въ което да се учи за каква годъ мануфактура, или промишленостъ или индустрия, отъ които да се поддържа страната. Имамъ 5 или 6 реалки и гимназии, отъ които почти никаква полза нѣма за отечеството; отъ тѣхъ ставатъ просто чиновници, и тѣ ще повече тѣжатъ на народа, отъ

колкото да принасятъ каква годъ полза на отечеството. Това положение е Вамъ извѣстно.

По моето мнѣние намирамъ за умѣстно, че трѣба да се зематъ какви годъ преобразования. М-ството на Просвѣщението трѣба да се повѣри на едно лице народно, съ характеръ и съ специални способности, което е привързано къмъ учебното дѣло и къмъ престола на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО. Неговоря за лице, което е днесъ шефъ на Просвѣщението. Г-да! тази е обща фраза. Да се възложи на това лице, да изработи съ Държ. Съвѣтъ единъ законъ за преустрояването на сегашнитѣ учреждения, като имъ се даде по-практиченъ ходъ, съобразно съ нуждитѣ на народътъ ни. Да се учреди въ столицата едно върховно училище или лицей, дѣто да се преподаватъ юридически, медицински и инженерски науки, съ които да се приготвятъ лица за разни служби на страната.

Всички учебни заведения, както и учителитѣ да бѣдѣтъ подъ надзоръ и зависимостъ на М-ството на Просвѣщението, за което да се изработи особенъ законъ, като се дадѣтъ всички подъ вѣдомството на Министра, и при общинскитѣ класни и народни училища, да зависа учителскитѣ персоналъ отъ М-ството на Просвѣщението. Да се спрѣтъ всичкитѣ стипендии, освѣтъ за учителски и свѣщеннически бѣдни сирачета, на тѣхъ само и за напредъ да се даватъ. А за стипендиитѣ въ странството да се изработи особенъ законъ, като се подведатъ подъ еднаква категория платитѣ.

Азъ нѣма да говоря за стипендати, които миналата година се ползовали отъ хиляда лѣвовѣ отъ правителственната хазна, и сега нито единъ отъ тѣхъ не отива да служи на отечеството, именно защото нѣмало законъ, които да ги задължава, и не сж се заловили за служба, нито били obligани отъ закона, който да управлява това; и тѣй намѣсто да принесѣтъ полза, излиза противното. И това се види както въ столицата, тѣй и на всѣкъдѣ въ България, гдѣто сж стипендиати. Най умѣстно ще бѣде, ако се предостави на М-ството на Просвѣщението, въ пълно неограничение да зачислява и отчислява лица, по неговото лично усмотрѣние, догдѣто се uvede редъ и дисциплина въ нашето учебно дѣло. Едно извадено лице, било учителъ било ученикъ, отъ нѣкое правителствено или частно училище чрезъ М-ството

на Просвѣщението за безнравственностъ, не трѣба да се приеме на никаква длъжностъ въ Княжеството. Наистина тази мѣрка ще се види горчива, но тя е единственното срдѣство, съ което може да се поправи учебното дѣло у насъ. Тя е необходима.

Своитѣ възгядове по тази частъ като давамъ, пакъ повтарямъ, че не на личности указвамъ, но говоря за дѣлото, и желая правителството на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО да обърне сериозно внимание по това дѣло. Защото народа жертвова и ще жертвова, но желае, щото неговитѣ синове, за които жертвова, да бѣдѣтъ гордостъ за България, а не пакостъ. Защото каквото да сѣемъ, това ще пожнемъ. Обращамъ се къмъ васъ, г-да представители, и моля да бѣдете увѣрени, че не нападамъ личности, но говоря това, което ми е на сърдцето, като народенъ представителъ.

М-ръ Теохаровъ: Г-да представители! Азъ напълно съмъ съгласенъ съ предговорившия Г-нъ, че нашето учебно дѣло въ България не е въ цвѣтуще състояние. У насъ има много учреждения, които не сѣ цвѣтущи. Причина, защо учебното дѣло стана по долно, отъ колкото въ турско време, е, защото учебното дѣло въ България остана сирашко. Българина не жалѣе една пара да даде на училището. И азъ съмъ билъ самъ учителъ, и знамъ че нашата младежъ се стреми къмъ наука. У насъ въ времето на турското владичество всичкитѣ Българи, които сѣ се образовали въ странство, постѣпаха като учители. Тия хора бѣха глѣбоко образовани и бѣха хора, които обичаха своя народъ. Но щомъ България се освободи, нейнитѣ интелигентни сили всички постѣпиха въ държавна служба. Всички тия, които бѣха най опитни учители, влезоха въ държавна служба, и които останаха учители, сѣ хора млади, не до толкозъ опитни; нѣкой отъ тѣхъ свършиха само тука срдѣдни учебни заведения; и онѣзи които свършиха въ странство срдѣдни и висши учебни заведения, тия глѣдатъ да бѣдѣтъ назначени на по висока служба, нежели да бѣдѣтъ на реалка или гимназия учители.

Тѣй сѣщо, нашето учебно дѣло въ турско време тѣсно бѣше свързано съ нашето духовенство, което направи много полза за развитието на нашия народъ. Но нашето духовно дѣло не е още устроено. При помощта на духовенството развивалъ се и ревностъ къмъ учението и нравствеността. Но сега виждаме, че падатъ не само училищнитѣ дѣла, но и други

учреждения. Нашитѣ духовни лица сѣ заети съ други, може би по важни работи. Ний сме една свободна държава, и трѣба да имаме хора за управлението. Вий виждате, че отъ времето на нашето освобождение учебното дѣло е останало съвършено на рацѣтѣ на млади и неопитни хора, и за това може би да има нѣкой безпорядкъ или нѣкоя неправилностъ, която не би било желателно сега да има.

Каза се, че се развиватъ въ училища неблагопристойни работи; че учители и ученици се занимавали съ политика. Г-да! въ послѣдно време, то е отъ първий Юлий или до 1 Юлий, кой не се занимавалъ отъ младитѣ хора съ политика, или партии? Това, което сѣществува въ нашето общество, то е влезло и проникнѣло и въ тия млади хора, които сѣ по възприемчиви и по впечатлителни, както сѣ учители и ученици. Какво направление може младо момче да приеме, когато той у себе си, у дома слуша, какъ баща му съ приятели тѣлкува само за една политика; и момчето го слуша и го внася въ самото училище. Това е временно зло, което мисля, че слѣдъ малко врѣме ще се свърши. М-ството на Просвѣщението глѣда да избира хора дѣйствително нравствени, да избира учители, които съответствуватъ на тѣхната обязанностъ и на тѣхното звание. Но какво да правимъ, когато има недостаткъ отъ хора? Нѣма учители, защото повечето образовани дѣйствително нещѣтъ да бѣдѣтъ учители.

За училища г-да, азъ трѣба да кажа, че у насъ има дѣйствително на народнитѣ и правителственнитѣ училища много ученици, защото Българитѣ обичатъ да се учатъ. Но какви сѣ тия училища, какви сѣ тѣзи реалки и гимназии? Тѣ сѣ просто общо образователни училища. Ний нѣмаме пълна гимназия, освѣнъ Габровската. Другитѣ сѣ трикласни училища, които даватъ просто елементарно образование. И мнозина едвали свършатъ тѣхъ, защото повече отъ $\frac{2}{3}$ ученици излизатъ по рано, и излизатъ като чловѣци, които знаятъ да пишатъ и да четатъ. Азъ напълно съмъ съгласенъ, че у насъ трѣба да има специални заведения, трѣба да има технологически училища, но за това трѣбватъ срдѣства, както въобще за специални училища изискватъ се голѣми срдѣства. За това е моето искрено желание, да има въ България едно висше учебно заведение макаръ отъ два факултета: юридически и философически, които

ѣж за насъ необходими. Сърбич е имала вече преди 40 години лицей. Ний ако имаме таково висше училище, намъ не ни трѣбва да идемъ въ странство и да харчимъ по 100,000 лъвоуе сѣка година въ странство, освѣнъ ония пари които се харчатъ още отъ частни хора, които възпитаватъ своитѣ дѣца въ странство въ специални училища. Тѣй може да се набератъ около 300,000 лъва, които отиватъ отъ България въ странство само за ученицитѣ. Ако устроимъ едно висше училище съ 2 или 3 факултета, защото за медицинскій факултетъ се изискватъ много голѣми срѣдства; то може съ казанитѣ 300,000 лъва, които изпуща България въ странство, да се устрои едно висше учебно заведение. Това е необходимо, г-да, защото у насъ образованието се получава въ разни мѣстности, и въ разни държави; има Русски възпитаници, има Румънски, Австрийски въ Виенна, отъ Франция, Лондонъ, и тия момчета щомъ свършатъ курса, събиратъ се въ София и сѣки отъ нихъ има други понятия, друго образование, и това е причината на антагонизма, който се възбужда между нашата интелигенция; защото нѣма обща солидарностъ между насъ. Ако ний имаме едно висше учебно заведение за нашитѣ ученици, които свършатъ гимназии, то тѣ ще излизатъ способни да бждатъ чиновници и да се заематъ за други длъжности. Ако би пакъ нѣкой отъ тѣхъ се укаже напълно достоенъ, за да слѣдва по високи, по специални науки, то може 10—15 души да се проведатъ въ странство, за да се усвършенствуватъ въ науки, които сж свършили тука. Таково висше заведение ще да даде едно общо образование, и ще да даде единъ общъ характеръ на нашата младежъ, и тогива ще има и повече солидарностъ въ нашето общество.

Моето желание е тоже, г-да, щото да може да се образуватъ индустриални и технологически училища. Отъ Васъ зависи това, да назначите срѣдства. Колкото за подчинение на нар. училища подъ М-ството на Просвѣщеніето, това се има предъ видъ. И сжщо се съставлява законъ за стипендии — едни правила, споредъ които стипендиантитѣ ще бждатъ задължени, щомъ свършатъ въ странството, да преслужатъ най малко 3 години на държавата.

Въ моята записка е изложено, какви мѣрки трѣба да се приематъ за бждже.

Манафовъ: Азъ неискамъ всичкитѣ подробности да напомнявамъ за нашитѣ учебни дѣла, но мимоходомъ ще кажа, че има много нѣща, които знае М-ството, и въ неговата канцелярия лежатъ купове оплаквания. И какво прави това М-ство? Глѣда прѣзъ прѣсте и остава даже да се приповтарятъ отъ персоната му онѣзи неприятности, които съществуватъ днесъ.

Неща да напомнямъ 27 априлий 1881 год., познатъ подъ название Вартоломейска нощъ. Неща да припомнимъ за идванието въ градското общинско управление, гдѣто се четюха престъпления таквизи, които могатъ да съчинятъ хора найотвратителни! Запретената „Независимостъ“ отъ Пловдивъ, се раздаваше, да се развращаватъ ученицитѣ; неща мога да напомня за чървениятъ байракъ който единъ отъ учителитѣ гимназисти самъ въ гимназията е шилъ, за да се прави демонстрация, когато НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО идва въ Габрово. Неща тоже да напомня за разни оскърбления отъ страна на ученицитѣ, побутвани нарочно отъ сжщитѣ учитѣли да наскърбяватъ всячески гражданитѣ. Тѣзи нѣща сж факта, а ако трѣба да говоря, то трѣба да дойда до една твърдѣ плачевна исторія. Какво мисли Министра предъ фактоветѣ, които лежатъ предъ него? Министра неиска да знае за това. Когато единъ М-стръ е дошелъ въ България да служи съ кондратъ, можели да го боли? Неможе! Разбира се, когато трабаше да се нареждатъ нашитѣ училища, М-стрѣтъ неискаше да знае за това. Азъ знаа, когато трѣбваше всичко да се извърши, когато отвредъ летѣха заявления, г-нъ М-стра правѣше твърдѣ спокойно банитѣ въ Варна. Азъ казвамъ, че никоги не е искало М-ството да даде край на тѣзи скандалозни работи, и че то дава все възможностъ да се повтарятъ и потретяватъ до днесъ. Каза г-нъ М-ръ напоследѣтъ, че е имало нѣкакви неприятности. Нека да каже за преди скоро време станалата случка въ Кюстендилъ, за случката, която станала въ Свищовскій окръгъ и тѣмъ подобни, не случаи, но тии сж фактове, — работи, които лежатъ въ рѣцѣтъ на правосъдието. — И какво прави г. Министра? Той сѣди и мълчи и безобразничи, когато не би трѣбало да безобразничи. Съ една рѣчь: когато всичко сѣди, всичко е фактъ и доказателство и става предъ очиятъ на нашия Министръ а той ги невиди, и не прави нито една стѣпка за да спре тѣзи безобразни

и неприятности, то какъ може нашето учебно дѣло да напредва, когато то се е докарало до това положение.

М-ръ Генералъ Собелевъ: Я бы просилъ г-на Прѣдсѣдателя обратитъ внимание на чл. 9 и 12 правилника, въ которомъ говориться, что ни одинъ представитель неимѣетъ права, оскръблять, не только Министра, но даже депутата. И г-нъ Манафовъ говорилъ съ намѣреніемъ оскръблять. Эго нѣ дѣло депутатавъ. Мы имѣемъ здѣсь бюджетъ разисквать а не обсуждать и скандализовать дѣйствия Министра.

Вы могли слѣлять интерпелацию къ Министру.

Митрополитъ Симеонъ Прѣславски: Предизвиканъ съмъ г-да, отъ думитѣ, които каза г-нъ М-ръ Теохаровъ за ролята на духовнитѣ лица въ учебното дѣло, предизвиканъ съмъ да кажа и азъ нѣколко думи.

Г-нъ М-ръ Теохаровъ, като признава напълно лошава то състояние, въ което се намира учебното дѣло, каза, че една отъ причинитѣ на това лошо състояние е това, че духовнитѣ лица, които въ турско време бѣхъ преданни на учебното дѣло въ България, и сж се трудили всѣкакъ, училищата да напредватъ, сега тѣ сж оставили съвършено на страна учебното дѣло, и се занимавали съ работи по-важни може би. Азъ незная дѣйствително, кой сж тѣзи поважни работи, съ които се занимавали духовнитѣ лица въ Княжеството, защото духовни лица, на които принадлежимъ и азъ г-да, сѣкоги сж имали при сърце учебното дѣло на България, сѣкоги сж се трудили и народа да свѣтватъ, и предъ общинитѣ да настояватъ, щото учебното дѣло да се намира въ добро състояние. И азъ Ви увѣрявамъ, че тамъ, гдѣто гласътъ на духовнитѣ лица се слуша, тамъ и учебното дѣло върви много добръ. И гласътъ на духовнитѣ лица се слуша само тамо, гдѣто правителството нѣма намѣса; гдѣто гласътъ на Министра на Нар. Просвѣщение не се зема подъ внимание. Искамъ да кажа, че най добръ днесъ у насъ стоятъ народнитѣ училища, които зависятъ направо отъ общинитѣ, и направо отъ народа. Ако М-ството на Нар. Просвѣщение бѣше поискало или бѣше заповѣдало, да се каже на духовнитѣ лица, щото да спомагатъ на учебното дѣло и въ онѣзи заведения, които се намиратъ подъ правото вѣдомство на М-ството на Нар. Просвѣщение, то азъ Ви увѣря-

вамъ г-да, и увѣрявамъ г-на М-стра на Нар. Просвѣщение, че никакъ не щека да се откажатъ да показватъ своето съдѣйствие. Азъ г-да, много пѣти съмъ искалъ да влезна да посѣтя правителствени училища, но ми се е казвало: че споредъ заповѣдта, която имаше отъ М-ството на Нар. Просвѣщение, неможе чуждъ посѣтителъ да влезне въ правителствено училище. Какъ искате едно духовно лице да влезне въ правителствено училище, когато не му е позволено? Или ако би пожелалъ да посѣти такова училище, директора сѣкоги може да каже: „нѣмашъ тука работа, излезъ отъ тука.“ Азъ искамъ г-да, само да обърна вниманието ви върху тѣзи думи, които каза г-нъ М-ръ на Нар. Просвѣщение, че духовни лица се занимавали сега съ други работи, по важни, и по тая причина учебното дѣло неотивало добръ, това не е истинно. (Ржкоплескание.)

М-ръ Теохаровъ: Г-да! азъ никакъ не съмъ ималъ намѣрение да кажъ, че духовенството у насъ въ настоящето време не обръщало внимание на учебното дѣло. Напротивъ, азъ казахъ, че не само духовенство, но и по важни бивши учители дѣйствително нѣматъ време да се обръщатъ къмъ това дѣло.

И азъ казвамъ, че безъ съдѣйствието на духовенството, М-ството на Просвѣщението не може нищо да направи, относително нравственното развиване на младежитѣ.

Ето моята цѣль. Но человекъ трѣбва да има време да способствува, за да може дѣйствително да прави нѣщо въ полза на учебното дѣло. Азъ не знаа, имало ли е преди мене нѣкое распоряжение, да се непускатъ да влизатъ високопреосвященни лица въ нашитѣ училища.

Азъ мисля, че такова распоряжение не е могло да бжде. И ако би имало, то азъ ще направя приказание на тѣзи директори и инспектори, не само да ги пущатъ, но и да ги поканватъ.

(Д-ръ Цачевъ: Кжсно!)

Що се касае до заблѣжкитѣ на г-на Манафова, то трѣбва да кажъ, че това му е твърдѣ извѣстно, че азъ съмъ тукъ отъ 1 юлий миналата година: азъ ходихъ по правителствени работи въ Варна до НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО и съмъ се бавилъ 2 недѣли, и азъ съмъ ималъ пълно право да зема отпускъ за 2 недѣли. Слѣдователно тукъ нѣма нищо престжпно, което мисли г-нъ Манафовъ, и че отъ това не мо-

гхтъ да се развалят работитъ, както и въ 2—3 месеца не могатъ да се поправятъ училищата. Ако въ настояще време сж станнали злоупотрѣбления въ училищнитѣ дѣла, то сж зети всички мѣрки за исправлението имъ. Тука трѣба съ факти да се докаже, и ако има такива работи, то изведнѣжъ се изслѣдватъ, както на пр. въ Свищовъ е станало, гдѣто е трѣбвало да се зематъ мѣрки. Ний не можемъ всички учители да даваме подъ съдъ; това може да стане само тамъ, дѣто има законни основания, само тогива се отмѣнява и отчислява касателното лице.

Но ако нѣкому не аресвалъ нѣкой учителъ, то М-ството на Просвѣщението не е обязано да го отчислява, когато нѣма дѣйствително основание и достаточни данни.

Шивачовъ: Искамъ да кажж върху 9 и 12 чл. за които г-нъ М-ръ на Вжтрѣшнитѣ Работи благоволи да каже. Едно нѣщо съжалявамъ, че г-нъ М-ръ твърдѣ рѣско се изрази, и даже докачи Нар. Събрание, като каза, че Нар. Събрание не може да говори, и че не трѣбва да разсждава, но да глѣда само бюджета! Бюджета се разсжда, и Нар. Събрание има пълно право, да изкаже своитѣ възгледи върху сѣко едно учреждение, сѣка една отрасль на управлението, и съжалявамъ, че г. М-ръ на Вжтрѣшнитѣ Дѣла и Предсѣдатель на Министерския Съвѣтъ се отнася така къмъ Нар. Събрание и изопачва законитѣ на страната. До колкото чухъ, г-нъ Манафовъ спомена, че г-нъ М-ръ на Просвѣщението е съ контрактъ, и слѣдователно не може съ таково присѣрдие да работи; единъ человекъ, който желае да работи за отечеството си, нѣма нужда да земе никакъвъ контрактъ отъ правителството. Тѣй самъ г-нъ М-ръ Теохаровъ, както се види, се боялъ, че не ще може да изпълнява неговитѣ дѣла, и за това самъ се контратилъ. Значи, че не вѣрвалъ самъ на себе си, че ще може да изпълнява задачата, възложена на него. Това е фактъ, който не трѣбва да се доказва. Второ, че въ времето, когато трѣбваше да се нареждатъ училищата, той билъ на бани въ Варна. И това е фактъ, който знаятъ всички. НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО не е знаятъ, го казахъ нѣколко пкти, че нѣкои отъ г-да М-ритѣ желаятъ всѣкоги да се закриватъ задъ особата на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО. Министертъ въ конституционна държава нѣма право да произнася името на Госпо-

даря, задъ когото иска да се закрне. Министертъ самъ е отговоренъ, а не да споменува името на Господаря, на когото особата е священна и неприкосновенна, съгласно съ 8 чл. отъ Конституцията. Г-нъ Манафовъ между другото спомѣна, че е имало много жалби въ М-ството, га които М-ството не обърнало никакво внимание. И защо не се зеа въ внимание, за да се поправи тази отрасль на управлението? Г-нъ М-ръ даже не спомена, какви сж тѣзи жалби, само отговори тѣй en gros, за да се каже, че е отговорилъ.

Относително до духовенството, азъ неможж да изкажж, освѣнъ особена благодарностъ, която нашия народъ дължи и която сѣкоги питае къмъ духовенството. (Ржкоплескание). Ако нашето духовенство не съществуване, то името Българинъ нещѣше да съществува до сега. Това е фактъ. И думитѣ на г-на М-ра Теохарова, намѣсто да бждатъ отговоръ на запитванието, тѣ сж само едни забиколки и нападения на духовенството. Имаме нѣколко случаи, гдѣто г-нъ М-ръ сѣкоги желае съ разни забиколки да неотговаря на запитванията, които се повдигатъ въ Нар. Събрание. Нар. Просвѣщение какъ се намира, г-нъ Бошнаковъ разясни много добрѣ. Той въ всичкитѣ свои пунктове, а особено въ първия много добрѣ каза, че М-ството на Нар. Просвѣщение трѣба да се повѣри на лице, което да може да изпълнява своята задача, която се изисква отъ управляющий това М-ство. Повече да разказвамъ нѣма пужда. Но казвамъ, че Нар. Събрание има право да разсждава по всичкитѣ въпроси и учреждения, а не както г-нъ М-ръ на Вжтрѣшнитѣ Работи и предсѣдателя на Министерския съвѣтъ желае, да неразсждаваме. Ний разсждаваме и ще разсждаваме сѣкоги въ кръга на правилника и благоприличието, и за това пмаме пълно право и нѣмаме нужда отъ подобни натѣквания отъ страна на г-на Министра на Вжтрѣшнитѣ дѣла.

М-ръ Генералъ Собелевъ: Разсуждать можно на основание закона, которого Ви сами сочинили для Народнаго Собранія. Извольте прочесть §. 12 закона.

Бошнаковъ: (На дневенъ редъ!) Двѣ думи ще кажж! (Изчерпано е!) За г-на Вельева може да е изчерпано, защото не разбира кое говори и какво говори. Г-нъ М-ръ каза, понеже се говорило отъ нашето възраждане все за политика, и ученици

трѣбало да говорятъ за нея, съ това признава самъ, че това нѣщо е ставало. Но да запрѣтѣва това нѣщо, то е длъжностъ на директора и още повече на М-ството на Нар. Просвѣщение. Но то никого не е ограничавало въ това, и заради това сѣ ставали тѣи работи.

Г-нъ М-ръ каза, че незнае, да ли е имало такова распоряжение, щото да се запрѣтѣва на духовни лица да влизатъ въ училище или не. Значи, той незнае самъ, какво се работи въ неговото министерство. Това е жалко, и азъ съжалявамъ поведението на г-на Министра. (Шумъ. — Гласове: Съжаляваме!).

Предсѣдатель: За 5 минути почивка.

(Послѣ распускъ).

Предсѣдатель: Засѣданието се открива отъ ново. Г. Докл. да докладва бюджета по М-вото на Народното Просвѣщение.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Азъ искамъ да Ви предизвѣстя и помоля, да не правите никакво намаление въ заплатитѣ на г-да учителитѣ, защото тѣ сѣ твърдѣ добрѣ опредѣлени отъ Министерский и Дър. Съвѣтъ и въ тѣхъ има вече значително намаление. Вие знаете, г-да представители, колко е важно за страната М-вото на Н. Просвѣщение; за това Ви моля и настоявамъ, да не намалявате заплатитѣ на учителитѣ, тѣй като сѣ вече добрѣ наредени отъ М-вото и Дър. Съвѣтъ, и бюджета имъ комисията прие съ едно малко измѣнение, именно колкото се касае до учителитѣ. Само тамъ има измѣнения. (Чете):

Министерство на Народното просвѣщение.

ГЛАВА I.

Съдържанието на Мин. 12000 л. (Приема се).

Предсѣдатель: Моля г. Докл. за една минута да прѣкъсне четението, за да съобща на Н. Събрание отъ страна на М-вото на Просвѣщението, че сѣ докладъ, одобренъ отъ Н. Височество, г. Д-ръ Иречекъ ще защитава проекта. (Съгласие) — (Прието).

Докл. Д-ръ Цачевъ: Както знаете г-да представители, дадохъ се на всичкитѣ г-да Министри представителни по 3000 лева. Но тукъ се поражда въпроса, който подигна г. Манафовъ, че, ако дѣйствително това лице стои и за напредъ на управлението на това М-во, и като е съ контрактъ 12000 л., то незнамъ, да ли трѣбва тѣзи предсавителни да му се отпустнатъ?

Анневъ: Желателно е, да не се отстранява г-нъ Докл. отъ предмета; това по принципъ се прие, че ще се произнесемъ за прѣдставителнитѣ на всичкитѣ М-ри на окончанието на бюджета. За това г. Докл. да не дава обяснения, а да минува на дневний редъ.

Шивачовъ: Азъ искамъ да кажа, че въ никоя държава нѣма М-ри съ контрактъ. И моля да се премине на дневний редъ. (Гласове: На дневний редъ!).

Докл.: Прѣдставителни на М-ра 3000 л. (Приема се).

Ст. 2. Главенъ Секр. 8004 лева, комисията прие да му се плати 7008 лева: (Прието).

Анневъ: За да не губимъ време, азъ ще помоля г-нъ Докл. да не казва, че е тѣй или иначе статията въ бюджета, но просто да каже това, което е постановила комисията и което прѣдлага на Нар. Събрание.

Докл.: Началникъ Отдѣлення 5400 л. (Приема се).

Двама подначалници по 3600 л. (Приема се).

Единъ счетоводителъ 3600 л. (Приема се).

Единъ помощникъ счетоводителя 3000 л.

Буровъ: Помощникъ счетоводителя се прие по М-вото на Финанситѣ 2700 лева:

Анневъ: Азъ ще възразя на г-нъ Бурова, че отъ комисията стана това съгласие, щото помощника на счетоводителя, който върши важна работа, да си остане въ същата категория, както единъ младши подначалникъ, защото той дѣйствително нѣма по малко работа, а пакъ, ако да му свалимъ, икономията ще бѣде малка, за това да остане, както прѣдлага комисията.

Буровъ: Като вземѣ предъ видъ да сваляме на всеѣки чиновникъ въ столицата по 10 %, то трѣбва да спаднемъ и на тогозъ на 2700 л., които ще бѣдѣ достатъчни.

Анневъ: Наистина, ние вземѣ за начало, че на столичнитѣ чиновници се плаща 10 % по доле, а въ провинцията 15 %. Но тогава казахме, че нѣма всекога да се основаваме на тѣзи 2 бази, но въ извѣстни случаи ще бѣдемъ по великодушни. Но отъ тѣзи 3000 л. дѣйствително нѣма какво да се смали тукъ работата е за единъ помощникъ счетоводителя, и азъ ще моля Н. Събрание, да се съгласи съ комисията и проекта, и да си останатъ 3000 лева.

Шивачовъ: Тукъ не е въпроса за 10⁰/₀, но главното е, че приехме младшият подначалникъ въ М-вото на финанситѣ съ 2700 лъва.

Буровъ: Азъ гледамъ, че въ другитѣ М-ва приехме за сжщия счетоводителъ 2700 л., затова трѣбва и този така да приемемъ. (Приема се)

Докладчикъ: 1. Архиваръ 2700.

Буровъ: Азъ прѣдлагамъ 2160. (Приема се)

Шивачовъ: Ако се приеме 2160, азъ се съгласявамъ.

Докл.: Писци отъ 1800—1200,5 писци, всичко 6000 лъва. Комисията прие както стои въ проекта.

Шивачовъ: Като вземемъ за норма бюджета по М-ството на Финанситѣ, азъ казвамъ, просто да се отпуснатъ 6000 лъва; безъ да се спомѣнува, колко писари ще бждѣтъ.

Анневъ: Наистина въ предишното М-во се каза, че числото на писцитѣ е неопредѣлено, и М-ството е свободно да ги зема, колкото му сж нуждни. Ний само да приемемъ сума 6000 л. за тази цѣль. (Приема се).

Докл.: Комисията намѣрва 2 разсилни за достатъчни; на всѣки разсиленъ по 720 сир. на двата 1440 лъва. (Съгласно).

Предсѣдателъ на Учебний Съвѣтъ 10000 лъва. (Приема се)

1 членъ, когото комисията не е намѣрила за нужда да го има и го е почъркнала.

Шивачовъ: До колкото знаемъ, нѣма нужда да се допустне на предсѣдателя на Учебний Съвѣтъ 10000 л. Ако желае М-ството да го има, може да го състави подъ предсѣдателството на М-ра отъ началницитѣ на отгѣлението и други нѣкои лица отъ учебното вѣдомство, които живѣятъ въ София, както напр. Директора на тукашната гимназия или нѣкои учители, а да сжществува особенъ щатъ за учебенъ съвѣтъ, азъ намирамъ за излишно.

Докл.: Учебний Съвѣтъ се съставя съ особенъ правилникъ, изработенъ отъ Дър. Съвѣтъ, и тамъ е предвидено, отъ какви членове трѣбва да състои, и предсѣдателя е сжщия съвѣтникъ при М-вото на Просвѣщението, за когото не се е вотирила особенъ цифра въ бюджета; а колкото за тѣзи 10,000 лева, не жалѣте да ги вотирате, защото нашето спасение състои въ М-вото на Н. Просвѣщение. За

това, г-да, бждете щедри, както и комисията се показва щедра къмъ този клонъ на управлението.

Анневъ: Наистина азъ не можъ да разбера възгледовѣтъ на г. Шивачова, касателно комисията, която разгледа бюджета, защото азъ знамъ, че тя остана съгласна, че предсѣдателъ на учебний съвѣтъ трѣбва да има, но нѣма да има членъ. Г. Шивачовъ знае, че всичкитѣ Н. Събрания се отнасяхъ къмъ М-вото на Просвѣщението винаги щедро и даже давахъ повече, отъ колкото искаше М-вото. За това моля, да се съгласите съ комисията. Колкото знамъ, г. Шивачовъ не е съобщилъ въ комисията, че е на особено мнѣние. (Съгласно!)

Предсѣдателъ: Приема ли се Учеб. Съвѣтъ при М-вото на Просвѣщението?

Геровъ: Моля Ви се, да се заблѣжи на г. Шивачова, защото той прави ишеретлици на г. представителитѣ, какво да правятъ при гласоподаването.

Батановски: Да се не беспокои г. Геровъ, защото всѣки си има свое убѣждение, той не може да извади човѣка, да гласува противъ убѣждението си.

Шивачовъ: Азъ ми се види твърдѣ чудно, какъ може г. Геровъ да говори така и може ли да тури той особенни бжкели на очитѣ на г-да представителитѣ. Моля г. Предсѣд. да напомни на г. Герова, да не напада по този начинъ представителитѣ. Защото всѣки е свободенъ да каже своето мнѣние и да гледа кждѣто ще. Моля г. Предсѣд. да му напомни.

Докл.: Слѣдователно членътъ при учебний комитетъ е почъркнатъ.

(Подпредсѣдателя Ив. Симеоновъ зима предсѣдателското мѣсто).

Анневъ: Азъ моля почитаемий си събратъ, да оттегли своето предложение. Той може би забравя, че станахъ живи разисквания за този съвѣтъ въ комисията и че намѣрихъ, че този съвѣтъ е отъ налѣжаща нужда въ това М-во. Съгласенъ съмъ, члена да се заличи, тъй като и сега не сжществува. (Съгласно!). За това моля Н. Събрание, да бжде по щедро въ отношение къмъ бюджета по М-вото на Просвѣщението, тъй като и досегашнитѣ събрания бѣхъ щедри.

Шивачовъ: Азъ не съмъ противъ мнѣнието за щедростта, което исказва г. Анневъ; но казвамъ, ако г. Мин. желае, да има Учебенъ Съвѣтъ, той може да го състави твърдѣ лесно. Нека назначи за пред-

съдателя единъ началникъ на отдѣлението, а за членове нѣкои учители, които служатъ въ тукашната гимназия, и това ще бѣде единственното най добро сръдство. Ние въ комисията, мисля, приехме и Мѣдиц. Съвѣтъ въ тази сѣща форма. Моето мнѣние е, да съществува Учеб. Съвѣтъ; но да се плаща на председателя и на членоветѣ нѣма нужда.

Докл.: Това, което предлага г. Шивачовъ, е нѣщо непрактично. Ние трѣбва да знаемъ, че М-вото не е нищо друго, освѣнъ едно административно управление, слѣдователно членоветѣ, които съставяватъ тази администрация, трѣбва да иматъ познание относително до нея. Може да се намиратъ въ М-вото хора, които нѣматъ тази специалностъ да разгледватъ единъ учебникъ и да се произнасятъ, да ли той е полезенъ или не за народнитѣ училища, но, които по администрацията да сѣ много способни. За това е нужденъ особентъ Учеб. Съвѣтъ, и азъ настоявамъ, да се отхвърли предложението на г. Шивачова; защото, ако го приемемъ, ще направимъ голѣмо претѣжление предъ нашето поколение, на което полагаме нашитѣ надѣжди.

Митрополитъ Симеонъ: И азъ съмъ съгласенъ съ мнѣнието на комисията. Учеб. Съвѣтъ при М-вото на Н. Просвѣщение, е необходимо нужденъ, тъй като разнитѣ чиновници, които служатъ при М-вото на Н. Просвѣщение сѣ заняти съ текуцитѣ работи на учебното дѣло въ България, то тѣ нѣматъ достатъчно време да се занимаватъ съ други по важни работи, както напр. разглеждане на разни учебници и т. н. Така щото съществуването на такъвъ Учебентъ Съвѣтъ при М-вото на Н. Просвѣщение е необходима нужна, и азъ тоже се присѣдинявамъ къмъ мнѣнието на комисията и моля Н. Събрание, да го приеме. (Гласове: Съгласно!)

Попповъ: Наистина, и азъ се убѣдихъ вече, че трѣбва да се приеме този Учеб. Съвѣтъ. Но тъй като намалихмѣ заплатата на главния Секретаръ, трѣбва да намалимъ и на Председателя. (Гласове: Не може!)

Докл.: Председателя на този Учеб. Съвѣтъ ще бѣде г. Д-ръ Иречекъ, който има контрактъ за заплатата, приетъ отъ едно Н. Събрание, както нашето, слѣдователно не може да разискаме върху него. (Прието).

Предсѣд: Който не приема 1 председателъ на Учеб. Съвѣтъ съ 10000 фр. заплата, безъ членъ, да си дагне ржката. (Приема се).

Доклад.: За разноси 10000 фр. Отъ тѣзи сумми се дава на нѣкой членъ, когато му се възложи нѣкоя обязанность. (Приема се).

Ст. 4. Командировки 10000 л. (Приема се).

ГЛАВА II.

Наемъ на зданието 6500 л. Отопление и освѣтление 1500. Нѣкои принадлежности 7300. Съдържанието помѣщенieto, мобили и пр. 500.

Всичко 15500. (Приема се).

ГЛАВА III.

„Софийска класическа гимназия“.

„Единъ Директоръ 5460“. Комисията е намалила само 60 л. водима отъ съображения, че Директора на гимназията трѣбва да се тури на равна нога съ второстепеннитѣ управители, за това предлага 5400.

Бобошевски: Азъ предлагамъ 4500 лѣва.

Докл.: Има едно нѣщо, което трѣбва да земемъ подъ внимание. Само да намаляваме, е твърдѣ лесно, ако би могли да се намѣратъ лица съ такава заплата. По напредъ директора е ималъ 6000 фр., свалени му сѣ 600 освѣнъ квартирнитѣ, и тогава става разликата голѣма. Както имамъ случай при започване разглежданieto на настоящий бюджетъ да убѣдя г-да Народнитѣ представители, че жалованьето на тѣзи г-да учители е вече намалено, и който иска да се убѣди, може да види въ старий бюджетъ тѣхната плата, дѣто директора е получавалъ 6000 фр., а сега Министерскій съвѣтъ заедно съ Дър. съвѣтъ рѣшихъ, да получава 5460 фр., но комисията предлага 5400 фр. и мисли, че може да приеме това.

Намѣстникъ на Мин. на Просвѣщението Д-ръ Иречекъ: Азъ ще си позволя да кажа нѣколко думи за заплатитѣ на учителитѣ и директоритѣ. Трѣбва, г-да, да има нѣкаква съразмѣрность мѣжду заплатитѣ на учителскій персоналъ въ Княжеството и въ Источна Румелия. Именно въ Южна България получава 1 директоръ 6000 фр., първо-класенъ учитель 5000, второкласенъ 4000. Ако заплатитѣ въ Княжеството бѣдѣтъ по малки, то ще може да се случи да изгубимъ, може би най добритѣ учители, които могатъ да отидатъ тамъ, дѣто се плаща по добрѣ. Освѣнъ това, отъ учителитѣ се изисква университетско образование, и за това трѣбва да имъ се заплаща добрѣ. Ако платитѣ не привличатъ ония Българи, които сега се учатъ въ

високитѣ училища въ чужбина, тѣ, когато се завърнатъ, ще предпочетатъ да минатъ на служба по другитѣ вѣдомства, напр.: съдебно или административно, дѣто иматъ по добра заплата, отъ колкото ако бждатъ учители. А желателно е, щото за учители всѣкога да бждатъ назначавани хора съвсѣмъ добрѣ приготвени.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание 5400 фр.? (Приема се).

Докладчикъ: 4 Първостепенни учители по 4560 л. Комисията е приела така както си е въ проекта.

Попповъ: По напредъ г. М-ръ на Просвѣщението каза, че ученичѣ хора у насъ ставали чиновници, а не отивали въ училищата; затова, трѣбва да приемаме на пълно всичко, което е предложено по бюджета на М-вото на Н. Просвѣщение безъ измѣнение, защото, ако измѣнимъ нѣщо, ще загубимъ по добритѣ учители и не ще имаме достатъчно приготвени учители въ гимназиитѣ и другитѣ училища. За това да не се прави икономия, но да се приеме както си е.

Докладчикъ Д-ръ Цачевъ: Тукъ ще напомня на г-да Народ. Представители, че старшитѣ учители получаваха по напредъ 5000 л., а сега 4560, за това моля да се приеме безъ измѣнение.

Шивачовъ: Азъ не съмъ противенъ на доводитѣ на онѣзи г-да, които желаятъ да си останатъ цифритѣ сжщи. Но като сме намалили на всичкитѣ М-ва, по добрѣ ще бжде поне една малка частъ да свалимъ и на учителитѣ; ако искаме да бждемъ послѣдователни; трѣбва да намаляваме на всички, ако ли не — тогава е другъ въпросъ.

Докладчикъ: Като зехме това начало, ни си запазихме правото да намаляваме дѣто е нужно, а и да повишаваме — дѣто е нужно. Вие видите, г-да представители, че комисията, когато се е занимавала съ изработването на този бюджетъ, е зела въ съображение всичко, което трѣбва. И вие видите въ старий бюджетъ 5000 фр. за старшитѣ учители, слѣдователно на тѣхъ, ако имъ се дава 5408 е вече достатъчно намалено, и затова не разбирамъ, какъ могатъ нѣкои г-да Представители още да искатъ да се намалява. Затова ви моля да приемете този статутъ съгласно съ проекта и комисията.

Митр. Симеонъ: Преди да захванемъ разискването на бюджета по М-вото на просвѣщението, нѣкои г-да Представители направиха бѣлѣжки за

лошото състояние на учебното дѣло въ България. Съ това бѣше се съгласилъ и самъ г-нъ Мин. Теодоровъ. Когато г-да Представители съзнавате, че състоянието на учебното дѣло у насъ е тѣй лошо и при ония заплати, които имаха до сега учителитѣ, то азъ не знамъ, въ случай, ако намалимъ още по вече заплатитѣ, да ли ще намѣримъ нужния персоналъ. За това, като има разлика въ заплатитѣ между чиновницитѣ и учителитѣ, то всѣки способенъ чловѣкъ ще прибѣгва да стане чиновникъ, така щото за учители ще останатъ ония хора, които, сравнително съ другитѣ учени, не ще бждатъ толкова добрѣ приготвени; за това, азъ бихъ молилъ Н. Събр., въ полза на самитѣ училища и на самото образование, което ще дадатъ на младото поколение, да не се показватъ толкова сжщи съ 200, или 300 фр., но да даватъ, колкото е възможно по добро възнаграждение, за да може да се насърчатъ учителитѣ и да се грижатъ, колкото е възможно, за образованието на нашето бждещо поколение. Съ тѣзи съображения моля Н. Събрание, да не смалява тѣхнитѣ заплати.

Предсѣдателъ: Приемали се първо-степеннитѣ учители 4560 л.? (Приема се).

Докл. Д-ръ Цачевъ: 5 второстепенни. Комисията, като зе предъ видъ числото на ученицитѣ, които се учатъ и като попита М-вото на Н. Просвѣщение, дойде до това съзнание, че трѣбва да се опредѣлятъ 6 второ-степенни учители, намѣсто 5 и на тѣхъ заплатата да е по 3600 л. (Приема се).

5 Трето-степенни по 3,000 л. Комисията остави сжщо. (Приема се).

1 Писаръ 1440 л.; но той трѣбва да се положи на равна нога съ другитѣ писари при М-вата, сир. 1200 л. (Приема се).

Прислуга 2040 л. Комисията остави сжщо. (Приема се).

Тѣй като личний съставъ на Петропавловското училище на Габровската реална гимназия, и Ломската и Варненска реалки сж сжщи, то комисията дохожда до Кюстендилската реалка. Комисията, като зе мнѣнието на М-вото на Н. Просвѣщение, дойде до това заключение, че Кюстендилската реалка трѣбва да се промѣни на 3 класно училище и то да стане слѣдъ 1 Септ. 83 г. Причината, която принуди комисията, както и М-вото

на просвѣщението, е слѣдующата: че не се указва нужда да има тамъ реална гимназия, понеже е близо Соф. клас. гимназия и ученицитѣ, които свършватъ тамъ 3 класното училище, може да продължаватъ въ Софийската Гимназия.

Предсѣдателъ: Съгласно ли е Н. Събрание да стане Кюстендилската реалка на трикласно училище? (Гласове: Съгласно.)

Шивачовъ: Това ще стане слѣдъ новата учебна година.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Да, слѣдъ 1 Сент.

Докладчикъ: Комисията, като зе мнѣнието на Министерството на Нар. Просвѣщение, и като видѣ, че въ други градища се отварятъ разни училища, предлага на Нар. Събрание, да се поддържа отъ сега нататкъ и реалката въ Руссе на правителствени разноси. Затова комисията опредѣля споредъ състава на другитѣ реални гимназии: единъ директоръ 5400 лева, три първостепенни учители по 4560 л., 5 второстепенни по 3600 л., единъ писецъ 1200 л. и прислуга 1320 лева

Второ, комисията намѣрва за нужно, да се отвори едно търговско училище въ Свищовъ; и този градъ се зе за това училище, защото е единъ отъ първостепенитѣ търговски градове въ Българското Княжество. За това училище се изискватъ отъ Септемврий — когато ще се отвори — до края на Декемврий 6360 лева. и моля Нар. Събрание, да приеме предложението на Комисията, като се вмѣсти тази сума тука; и § 7 ще стане § 8.

Анневъ: Азъ моля г-на Докладчика, да се повърне назадъ и да видимъ, какво стана съ личний съставъ на Петро-Павловското духовно училище и на Ломската реална гимназия; да ли е Нар. С. съгласно, и тогава да дойдемъ до Руссенската реалка.

Докладчикъ: Азъ продължихъ на Н. С. че тѣзи училища иматъ си сящия съставъ, както и другитѣ, които приехме по преди; и нѣма никаква разлика въ заплатитѣ. За това счетохъ за нужно да прочетѣ само личний съставъ на Софийската класическа гимназия.

Анневъ: Азъ виждамъ, че има разлика въ общата сума при тѣзи училища. Всичкитѣ тия сумми трѣба да се направятъ съобразно съ платитѣ за които Н. С. се съгласи, и да се вотира.

Докладчикъ. Това измѣнение на суммата за-

виси отъ числото на лицата, които влизатъ въ състава на тѣзи училища. Щомъ е състава помалтъкъ, ще бѣде и общата сума по малка, и обратнo. Но заплатитѣ на учителитѣ сж вече опредѣлени. (Чете:) Личний съставъ на Петро-Павловското училище: Директоръ 5400 л., 2 първостепенни по 4560., 4 второстепенни 3600, 3 третостепенни по 3000 л. единъ писаръ 1200 л. прислуга 720. — Тукъ нѣма за какво да се вотира.

Поповъ: Това щѣхъ да кажа, че тука има измѣнение: н. пр. прислугата 720 л. За това най добръ е, да се вотира едно по едно.

Предсѣд: Желаетъ ли Н. С. изъ цѣло да се вотира суммата която е опредѣлена за личний съставъ на Петро-Павловското училище?

Шивачовъ: Азъ мисля, че просто трѣбаше да се докладватъ тѣзи цифри, които не фигуриратъ при Софийската гимназия, и вече като се приеха другитѣ цифри, желателно е, да бѣде и тука Нар. Събр. щедро.

Предсѣд.: Приема ли Н. С. суммитѣ, асигнувани за личний съставъ на Петро-Павловската духовна семинария? (Приема се.)

Докладчикъ: Тази сума се намали, и остава 39,720 л. (Чете:) Личний съставъ на Габровската реална гимназия; само на Директора се спадатъ 60 л. а друго си остава, както си е въ проекта.

Предсѣдателъ: Приема ли Н. С. суммата, асигнувана за личний съставъ на Габровската реална гимназия съгласно съ мнѣнието на комисията? (Приема се.)

Докладчикъ: Личний съставъ на Ломската реалка. Тоже се свалятъ на директора 60 лъва. Другото си остава, както си е въ проекта. (Прието.)

Личний съставъ на Варненската реална гимназия. На директора тоже се свалятъ 60 л. (Приема се.) За Кюстендилската реалка вече е рѣшено.

Сега дохожда личний съставъ на Руссенската реална гимназия: 45,500 лъва, какво е предвидено за другитѣ реални гимназии.

Буровъ: Най напредъ трѣба да се попита Н. С., да ли приема на правителствени разноси тази реалка, и послѣ да се предложи на вотиране суммата.

Докладчикъ: Азъ не питамъ, да ли се приема; но само предлагамъ отъ страна на комисията.

Предсѣдателъ: Въ записката, която е представена въ Н. С. по учебното дѣло, се казва, че

Министерството на Нар. Прос. предполага, щото Руссенската реална гимназия, която е сега градска, да се обърне на правителствена. Водима от тази идея бюджетната комисия е внесла въ бюджета потребното количество за поддържането на тази реалка отъ правителството.

Буровъ: Кюстендилската реална гимназия се затваря, за да стане икономия; а сега се предлага, да се харчи за Русчуската — не зная по коя причина?

Докладчикъ: Ний, Г-да, трѣба да бждемъ справедливи въ всичко. Въ всѣкий главенъ градъ има отворена реална гимназия, на правителствени разности. Слѣдователно като е Русчукъ единъ важенъ градъ, азъ незная, защо нѣма и той, и като самото правителство предлага туй нѣщо, защо да го отхвърлимъ, и да налагаме само на жителитѣ на градътъ да си поддържатъ реалната гимназия. Ако Русчукиитѣ имаха срѣдства за поддържането на тази гимназия, то тѣ нѣма да прибѣгнатъ къмъ правителството съ молба, да я поддържи отъ държавнитѣ срѣдства.

(Предсѣдателското мѣсто заема пакъ Н. Пр. Митрополитъ Симеонъ).

Иваница Симеоновъ: Азъ искамъ да възразя на Г-на Бурова именно това, че ако можеше градътъ Русчукъ да си поддържи своята реалка, то нѣмаше да се отнесе до М-ството на Нар. Просв. и да иска поддържането ѝ отъ правителството. Но градътъ Руссе има твърдѣ голѣми разности и ги харчи за общитѣ нужди на Княжеството, н. пр. за посрѣщане високи гости, за войска и пр. Русчуското град. управление бѣше принудено тази година да земе заемъ отъ 110,000 фр. при Бѣлг. Народна Банка. И има толкова други нужди, щото е невъзможно да поддържи и реалката. И ако би да рѣшите, да не се отпусне тази сума, тогава реалката трѣба да се затвори. И азъ не вѣрвамъ, като познавамъ вашия патриотиземъ, да искате такова нѣщо. Русчукъ тегли най голѣми тегоби за държавата, то защо да не се ползува отъ правото, да му поддържи това учебно заведение правителството, като ги поддържа въ другитѣ градове. Въ други градове дава правителството още особено помѣщение за училища; а тука се иска само поддържането. И други градове иматъ по голѣми приходи, отъ колкото Руссе; затова ще

бжде несправедливо, ако му откажемъ това отъ което се толкуе нуждае. За туй моля Г-да представителитѣ да обърнатъ сериозно внимание върху учебното дѣло, и да направятъ такава икономия, която не е за полза, но е за врѣда на общото добро.

Д-ръ Иречекъ: Русчукъ по числото на жителитѣ си е най голѣмиятъ градъ въ България; той има 26,000 жители. Има други по малки градове, въ които се намѣрватъ правителствени училища, само въ Русчукъ нѣма. Наистина до сега русчуската община поддържава си сама тази реалка, която има вече 6 класса; но М-ството на Просвѣщеніето се е увѣрило, че за въ бждеще градътъ не може да поддържа това училище въ сѣщия размеръ както до сега. Освѣнъ това тази реалка не служи само за градътъ Русчукъ, но тамъ се събиратъ младежи доста отъ далечъ; защото Русчукъ е търговски и административенъ центръ на една голѣма частъ отъ крайдунавска България. За това М-ството предлага, да се земе русчуската реалка подъ правителственното распорѣждане.

Мецовъ: Азъ ще кажа, че е желателно, да има такива правителствени училища и въ други градове. И градътъ Плевенъ има около 14,000 жители и има голѣмъ окръгъ, но още до днесъ трѣбва да си поддържа училищата съ собствени срѣдства.

М. Велевъ: Така сѣщо и Видинъ се нуждае отъ такива училища. Ако отворимъ въ всички градове, трѣба и въ Видинъ. (Веселостъ).

Буровъ: Искамъ да отговоря на г-на Ив. Симеоновъ, че не би желалъ никакъ да се затвори училището въ Русчукъ. Но като въ по малко градища се поддържатъ училища третокласни и четворокласни, то въ други може да се поддържатъ отъ интизапа, а не да имъ се помага. Защото тогава ще се появятъ и други градища.

Анневъ: Наистина, че града Русчукъ, както каза г-нъ намѣстникъ на М-ра, е най първъ градъ въ България. Града Русчукъ стои въ търговско отношение много високо, да не кажа най високо по доходитѣ и развитието на търговията. Не щъ да споменавамъ за разности, които Русчукъ прави, както за посрѣщане своитѣ гости, тѣй и въобще. Отъ нѣкое време насамъ, Градскитѣ Сѣвѣтъ е правилъ голѣми жертви да улучи въ всѣко отношение града. Той е поправилъ едно голѣмо здание, направилъ е едно учи-

лице почти отново. Освѣтъ това, въ послѣдно време Градското Общинско Управление се е распоредило да направи още едно съвсѣмъ ново училищно здание. Всички тѣзи успѣхи, които сж направени всички може да ги гледатъ. Освѣтъ това Русчукъ е центръ на комуникацията, не само въ българско, но тѣй да кажа, и въ всемирно отношение. Въ това отношение стои Русе много по високо отъ всѣки другъ градъ. Въ турско време този градъ тоже е разигравалъ голѣма роль. Слѣдователно жертвитѣ, които трѣбва да се направятъ за града Русчукъ, ще бждатъ такива, които ще хванатъ мѣсто. — Азъ знаа, че въ послѣдно врѣме имаше преписка между М-ството на Просвѣщението и Руссенското Градско Общинско Управление. Гражданитѣ сами щѣха да си поддържатъ училището, ако да имаха срѣдства, но за съжаление не имъ достигатъ, а даже е била принудена общината да вземе пари отъ българската Народна Банка за поддържане училищата и за правение улицитѣ. За това моля Нар. Събрание да бжде щедро и да приеме предложението на комисията, която е обсъдила този въпросъ. И съ това ще направимъ голѣма добрина въобще на цѣлий българский народъ.

Батановский: На послѣдъкъ съмъ съгласенъ съг-на Анева, и всѣки желае да има въ своя градъ училище, но като се поддържа отъ града. Ний трѣба да имаме преѣз видъ икономията; защото ако отивамъ тѣй, то трѣба и за Кюстендилъ; но сега ще си минемъ съ ланското.

Ив. Симеоновъ: Г-нъ Буровъ каза по напредъ, че се направилъ единъ законъ за интизапа, съ който да се поддържатъ училищата. Преди да се състави този законъ, миналата година, отъ паритѣ, които се събраха отъ интизапа, направи се единъ пансионъ, въ който днесъ има 30 момчета отъ окръга, които живѣятъ тамъ и се поддържатъ. Слѣдователно отъ тѣзи пари града Русчукъ не се ползува нищо, а даже дава помощъ, за да се обдържатъ пенсионеритѣ. Колкото за икономия, не му е мѣстото, защото града Русчукъ е единъ отъ първитѣ градове, които представляватъ Княжеството. Отъ тамъ минаватъ голѣми личности, и когато минаватъ, тѣ си съставляватъ понятие, какъ стои Княжеството. Ако тамъ нѣма училища или други такива завѣдения въ добро състояние, тогава ще си направатъ съвсѣмъ лошо понятие

за България. Кой губи отъ туй? Губи българския народъ; за това мисля, че нѣма никой, който да желае да откаже поддържанието на русчукската реалка.

М-ръ Д-ръ Стоиловъ: Г-да! Доводитѣ, които се говориха за въ полза на Русчукъ, сж тѣй убѣдитѣлни, щото нѣма какво да прибавямъ отъ моя страна. Искамъ да кажа нѣколко думи върху това, което Г-да Велевъ и Мецовъ казаха. Азъ ще констатирамъ едно нѣщо, че каквито Събрания да сж били тукъ, и когато е било въпросъ за М-ството на Просвѣщението, никога несе е подигалъ въпросъ за икономия. Всички сж тѣй убѣдени, че паритѣ, които се харчатъ по образованието и просвѣщението, на народа, тѣ се стократно възвѣрщатъ. За това, когато се говори за отваряне нѣкакви училища, азъ мисля, нека се слѣдватъ подарѣцитѣ, които сж введени въ България, именно нека даваами, м не да глѣдами на икономия при това. Отъ тѣзи съображения, азъ тоже препорѣчвамъ предложението на М. Велова на вниманието на Н. Събрание. Азъ съжалѣвамъ, че е много късно да приготви нѣщо правителството. Виддинъ, г-да, е единъ градъ, който заслужава нашето внимание и грижата на Правителството. Стига само човѣкъ да погледне на географическото положение на Виддинъ и ще види, какво значи. За това азъ мисля, че слѣдъ като се произнесе Н. Събрание по предложението за Русчукъ, може твърдѣ добръ да се препорѣча на правителството, да направи нѣщо до идущата сессия за Виддинъ. Разумѣва се, не трѣба на всѣко мѣсто реалки и класически гимназии. Азъ мисля, че даже това образование, което приготвя човѣка за друго по-специално образование, е твърдѣ нужно у насъ. Азъ мисля, че съобразно съ специалнитѣ училища, трѣба да се отварятъ тѣй сжщо тѣзи, които готвятъ хора за просвѣтенъ животъ и които готвятъ не само за чиновници или учители, но които готвятъ въобще хора граждани за една свободна и напредничава държава; за това исказвамъ желание и поддържамъ мнѣнието, да се вземе въ съображение предложението за Виддинъ. Но би желалъ щото въ тѣзи училища, които отъ сега се отварятъ, да се вземе предъ видъ, че чиновницитѣ не сж главната или значителната класа на единъ народъ, тѣй както единъ голѣмъ човѣкъ казва, че всичкитѣ чиновници сж слуги на народа отъ най-голѣмия до най-малкия.

За това бихъ желалъ, щото за Виддинъ Н. Събрание да искаже сега едно желание, и въ идущето преобразование по учебното дѣло да се вземе предъ видъ нуждата, която се усѣща отъ приготвени хора, които могатъ да живѣятъ независимо, които могатъ да работатъ и съ производителна работа да си искарватъ хлѣба, и тѣхната работа да бѣде полѣзна не само за тѣхъ, но въ сѣщото врѣме като се увеличава богатството на страната, да служи за обогатяване на самата страна.

Шивачовъ: Оттеглямъ си думата.

Буровъ: Не съмъ съгласенъ твърдѣ да се отварятъ училища. Училища, които ги поддържатъ градоветѣ, ако земе да ги поддържа Правителството, ще заяватъ отъ много мѣста. Заради туй да се даде едновременно помощъ за доискаркване новото здание, тѣй като г-нъ Анневъ каза, че правили ново здание. Да се поддържа не съмъ съгласенъ за това, за да се заяви отъ други градища таково желание.

Анневъ: Азъ съмъ съгласенъ напълно съ възгледоветѣ на Г-на Батановски и съ принципа на Н. Събрание, че трѣба да направимъ по възможность икономия; защото парата у насъ е много скѣпа. Но като вземемъ предъ видъ плодѣтъ, който ще принесе това училище въ Русчукъ, тѣзи жертви, които Н. Събрание рѣши да направи, ще се възнаградятъ многократно. Освѣнъ това, г-да представители, трѣба да знаемъ, че въ всичкитѣ погранични градове нашия народъ трѣба да се бори още съ други сили. Тукъ има други елементи, които распространяватъ своето влияние, и ние за да можемъ да противостоимъ на това влияние, което е съсипително за насъ, трѣба да* употребимъ всички възможни средства, за да съсипемъ този лошъ чуждъ елементъ още въ неговия зародишъ. Само чрезъ училища можемъ да постигнемъ тѣзи цѣль. За това повтарямъ да кажа, че жертвата, която направи Нар. Събрание ще се възнагради стократно.

Шивачовъ: Азъ нѣма да говоря относително икономия и не съмъ съгласенъ, колкото за училищата да бждемъ икономисти. Това го доказахми, като приехми платитѣ почти сѣщитѣ, както ги е приела комисията и Министерството. Но защо да затварямы училището въ Кюстендилъ, дѣто Кюстендилци сѣ по прости отъ колкото въ Русчукъ, дѣто хората сѣ по образовани и сѣ по въ състояние да могатъ да

помагатъ на своето реално училище, отъ колкото въ Кюстендилъ. Именно Кюстендилъ е градъ пограниченъ и тамъ дохождатъ да се учатъ много момчета отъ Македония. За това ако затворимъ училището въ Кюстендилъ, а оставимъ въ Русчукъ, това ще бѣде несправедливо. Послѣ града Плѣвенъ е искалъ позволение отъ покойния Царъ Освободителъ да направи училище въ негово име. Императора е позволилъ, а това училище и до сега не е отворено. — За това по обязательно е, да направимъ това училище, отъ колкото въ Русчукъ. Г-нъ М. Велювъ каза, че трѣбало въ Видинъ такова училище. Азъ ще кажа, че добръ е да има и въ Севлиево и въ Берковица; но тогава какво ще излѣзе? Ще кажа, че моето мнѣние е, че дѣто училищата се поддържатъ отъ общинитѣ, намѣрватъ се въ по добро положение, отъ колкото тѣзи, които се поддържатъ отъ правителството. За това, ако желаемъ да имаме училища уредени както трѣба, трѣба да се избавимъ отъ правителствения контролъ и сами да си ги обдържамы и контролирамы. Тогава ще можемъ да напредваме, както другитѣ народи. Ако града Русчукъ има нужда, не съмъ противенъ да му се даде една привременна помощъ. И друго нѣщо искамъ да кажа, че ако Н. Събрание, би се съгласило, азъ ще искамъ, всѣки градъ и село да има училище поддържано отъ правителството. За това трѣба да се стараемъ, до колкото е възможно да избѣгваме отъ правителствения контролъ и всѣки градъ да си обдържа своето училище.

Иванъ Симеоновъ: Азъ пакъ ще повтора думитѣ, че ако Руссенското Градско Общ. Управление имаше средства да поддържа реалката си, то не щѣше да се отнесе до правителството, да помоли Н. Събрание да се земе подъ правителствена поддръжка. Вие ако не рѣшите днесъ да се отпустне кредитъ за поддържанието ѝ, трѣба да се затвори. Освѣнъ това, Град. Общин. Управление заело 200,000 франка и не може по никакъвъ начинъ да ги плати. Ако Вие желаете, да се затвори, това е другъ въпросъ. Колкото за врѣмenna помощъ ний си имамы правото да отпустнемъ; защото тамъ всѣка година се харчатъ по 20,000 франка. Русчукъ не е длъженъ да харчи за войската или голѣми гости да посрѣща. Правителството е длъжно онѣзи 20—25,000 фр. да ги отпуща. А колкото, дѣто каза

Г-нъ Шивачевъ, че и други, ще искатъ ще кажа, че трѣба да се вземе за принципъ, кои градове трѣба да иматъ по главни училища. Трѣба да основемъ училища тамъ, отъ дѣто може да се очаква единъ по добъръ плодъ; както градътъ Русчукъ, дѣто заминуватъ голѣми личности и той представлява Княжеството. Слѣдователно пакъ моля, Н. Събрание да не отказва помощта за поддържане разноситѣ на Руссенската реалка.

Анневъ: Азъ ще бѣдѣ първъ, който ще се съгласи да подпишѣ, че въ всичкитѣ погранични градове трѣба да се отворятъ училища, които да могатъ да препятствуватъ на агитациитѣ на чуждитѣ елементи, а особено да се отворятъ край Дунава, ако нашитѣ материални сили позволяваха. Но тукъ града Русчукъ е центръ не само на нашата, но и на всемирната комуникация. Всѣки единъ, който пристигне въ България, и който заминае за Истокъ, той ще премине презъ Русчукъ, и той първъ се излага на критиката на чужденцитѣ. Той е първий градъ, дѣто чужденеца, който, може би, е ималъ криво понятие за нашето микроскопическо Княжество ще си състави правилна идея, този е градътъ, който ще даде едно впечатление на този чужденецъ. За това повтарямъ, че ако Н. Събрание направи жертва, то тя ще се възвърне многократно. Стана дума отъ г-на Шивачева за Кюстендилъ, че комисията, била на мнѣние да се затвори и за напредъ да стане трикласно училище. Това стана по предложението на г-на Министра на Просвѣщението по известни съображения. Г-нъ М-ръ на Просвѣщ. каза, че тъй като Кюстендилъ не отстои на голѣмо разстояние отъ София, то да остане само 3 класно училище, и ония, които искатъ да продължаватъ, могатъ въ София да свършатъ. По тѣзи съображения М-рството се съгласи, като каза, че може да се затвори отъ идущий Септемврий настоящата година. Въ заключение ще повторя да кажа, както каза и г-нъ Ив. Симеоновъ, който има честта да бѣде Руссенски кметъ, че Руссенскитѣ граждани, до колкото познавамъ тѣхната национална гордостъ, тѣ би понесли тѣзи жертва, и знаей, че имаше даже опозиция отъ страна на нѣкой граждани, за патриотическото чувство на които никакъ се не съмнѣвамъ, които желаяха да го поддържаватъ, като казваха, че не трѣба да се дава въ рѣцетѣ на М-рство-

то на Просвѣщението. Но най-сѣтнѣ като се увѣриха, че сръдствата, съ които располагаха както Училищното Настоятелство, така и Град. Общ. Управление, не достигатъ, се съгласиха, че най-сѣтнѣ трѣба да се отдаде на М-ството на Просвѣщението и предлагаха съ една известна частъ само да помага правителството, а другата да даватъ тѣ. Но както казахъ, Руссенското Градско Общ. Управление направи въ последнѣ време огромни жертви и ги направи не като такъвъ, но отъ името на цѣлия Български народъ. Трѣба да знаемъ, че тамъ идатъ високи гости. Преди малко врѣме тамъ бѣше Владѣтеля на едноплѣмения ни народъ, Сръбския Кралъ. Азъ мисля, че тѣзи визита, която Сръбския Кралъ благоволи да направи на града Русчукъ, тя е обща визита на цѣлия Български народъ, а не само на Русчукъ. Помислитѣ при такива обстоятелства какви разноси трѣбаше да станатъ. За това апелирамъ на Вашето патриотическо чувство и предлагамъ, безъ всѣко по нататъшно разискване да приемемъ предложението на комисията и да рѣшимъ за отпушането на тѣзи сума.

Селвели: Всичко, което се каза тукъ за Русчукъ, е истина. Нѣма нищо лъжливо. Азъ ще кажа, когато Русчукъ харчи за Княжеството 30—40,000 франка а пакъ събратията ни се отказватъ да поддържатъ реалката, а искатъ да я затворятъ, това не е хубаво.

Шивачовъ: Азъ казахъ и по напредъ, че тукъ не е въпроса колко е харчилъ единъ градъ или други; тукъ е въпроса, че ако правителството поддържа училищата, на всичкитѣ градове, то даже и селата нѣма да ги поддържатъ, а ще чакатъ отъ правителството да имъ поддържа училищата. Второ нѣщо е, че М-рството на Просвѣщението не е изучило този въпросъ както трѣба, и то доказва, че въ самия бюджетъ, това завѣденіе не е предвидено. Може да се даде време, Министерството да изучи въпроса и да представи подробни свѣденія, и ако видимъ, че обстоятелствата ще убѣдятъ Н. Събрание, тогава нѣма какво, освѣнъ да се съгласи. Но въпроса още не е изученъ, понеже въ бюджета такава нѣщо не съществува. Значи, че комисията може би да се е съгласила да остане, а другитѣ да се затвори. За това моето мнѣние е, за сега да се отпусне едновременно помощъ отъ 20,000 франка, а М-рство-

то на Просвѣщението да изучи въпроса както трѣба; и ако доводитѣ, които представи на Н. Събрание, доказватъ, че това е необходимо, тогава неостава друго нищо, освѣнъ да приемемъ всички. А първо и първо трѣба за Плѣвенъ да се поддържа; защото това училище е общано на НЕГОВО ВЕЛИЧЕСТВО, да се отвори. Повече сме задължени да отворимъ въ Плѣвенъ, отъ колкото въ Русчукъ.

В. Х. Ангеловъ: Никой не е противенъ да има въ Русчукъ, по не трѣба да се затвори въ Кюстендилъ, защото, както каза Г-нъ Ив. Симеоновъ, че най затыпкани мѣста, разбира се затыпчениѣ градове трѣба да иматъ училища. Въ гр. Кюстендилъ, ако отъ града има 200 дѣца отъ Кюстендилъ, то има 250 дѣца отъ Македония. Въ Дубница имаше пансионъ, затвори се. Ако имаше 250 дѣца тукашни, имаше 300 преселенци. Нека има и тамъ. И това не трѣба да се затваря.

Д-ръ Цачевъ: Това дѣто каза г-нъ Шивачовъ, че М-вото на Нар. Просвѣщение не е предвидѣло това въ бюджета, и че комисията сама е съставила туй нѣщо, това не е тѣй. Министерството на Нар. Просвѣщение предложи на комисията, да предложи тя на Нар. Събрание да приеме това, защото е неизбежна нужда.

Намѣстникътъ на М-ра на Просвѣщението Д-ръ Иречекъ: Г-нъ Кюстендилски депутатъ каза, че Кюстендилското правителствено училище щѣло да се затвори; но не е така. То нѣма да се затвори, само намѣсто 5 класса ще има 3, а и числото на ученицитѣ не възлиза на нѣколко стотини, защото сега тамъ нѣма по-много отъ 172 ученика.

Иваница Симеоновъ: Има да възразя на г-нъ Шивачова за това, дѣто той каза, че сега изведнажъ се появява този въпросъ. Азъ ще му кажа, че не сега, но още отъ 1881 год. се е подигналъ този въпросъ. И ето ще Ви прочетъ нѣкои нѣща, за да се освѣтлимъ по добръ. Още въ 1881 год. се видѣ, че гр. Руссе нѣма срѣдства, за да си поддържа реалката, слѣдователно Градския Съвѣтъ направи постановление, което ще прочетъ сега на Васъ, за да го чуете.

(Чете):

ПОСТАНОВЛЕНИЕ.

№ 123.

20 Септемврий 1882 г.

Прижтствуваха: Кмета г-нъ Иванъ Симеоновъ, другаритѣ, г. г. Стефанъ Трифоновъ, Антонъ Саровъ, и Ниязи Бей и Почетни Членове: г. г. Панайотъ А. Поповъ, Георгий Геровъ, Иванъ Газурковъ, Стефанъ Камбуровъ, Илия Трифоновъ, Сюлейманъ Пийниржи, Гарабетъ Х. Степановъ и Хасанъ Бей.

Слушаха: Предписанието на политическия Кабинетъ на Н. ВИСОЧЕСТВО Князътъ отъ 4-ий Януарий 1882 г. подъ № 2, относително, че НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО Августѣйшиятъ ни Господаръ въ любовта си къмъ распространението на просвѣщението и образованието въ отечеството, не остави безъ да земе подъ внимание прошенито подадено на ВИСОЧАЙШЕ име отъ Руссенското Градско-Общинско управление, отъ 3 Ноемврий 1881 г., съ което се ходатайствува, да се отпусне на града Руссе една правителствена едноврѣмнна помощъ, за постройка зданието на едно търговско реално училище, както и на една опрѣделенна годишна помощъ за поддържанieto на това училище.

И такава помощъ отъ страна на правителството, опрѣдѣлила се въ единъ особенъ докладъ на господина Министра на Народното Просвѣщение по слѣдующий начинъ:

1). Когато ще се състави бюджета 1883 год., въ него да се помѣсти една сума за едно реално училище съ прибавление търговски прѣдмѣти, което да се поддържа заедно отъ правителството и отъ общината

2). За постройката на училищното здание за това въспитателно завѣдение да се даде отъ бюджетътъ на 1882 г. една едноврѣмнна помощъ отъ 25,000 лева отъ суммитѣ опрѣдѣлени за помощи на общински училища. Градското общинско управление въ днешното си засѣдание, като обмисли добръ този важенъ въпросъ, и като взе прѣдъ видъ, че града Руссе по естественното си положение е красивъ и хубавъ и колкото по мѣстоположението си, той е изложенъ да се посѣтва отъ многестоно Европейци, толкова напротивъ той е отстраненъ и лишенъ отъ всякакви материални срѣдства, споредъ както е вече

познато всѣкому, че този градъ е изложенъ на най голѣми расходи отъ всичкитѣ други градища въ Княжеството; и като се обърна сериозно внимание, че въ това училище ще могатъ да дохождатъ отъ всичкитѣ страни на княжеството младежи да се възпитаватъ въ него, по причина, че пжтуванието е твърде улѣснително, и като взе предъ видъ съставениятъ отъ градскій индженеръ девизъ, че нуждната сума за свършенното доскарвание на въпросното училищно здание възлиза на 138,390 лева и 36 ст. които града Руссе по настоящемъ не е въ състояние да израсходва почти ни най незначителна сума, както за пострйката, тъй и за обдържанието,

ПОСТАНОВИ: Да се прати препись отъ девиза въ Министерството на Народното Просвѣщение съ молба, да ходатайствува предъ надлѣжното мѣсто, щото да се помѣсти въ бюджета на Министерството на Народното Просвѣщение за 1883 год. означената въ девиза сума, за да може да се започне пострйката на въпросното здание, на което, по заповѣдта на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, основниятъ му камѣкъ ще се положи въ неговото присѣствие.

На първообразното подписали: Кметъ Ив. Симеоновъ, другари Ст. Трифоновъ, Ан. Саровъ и Ниязи Бей и Почетни членове: г. г. Панайотъ А. Поповъ, Гоор. Геровъ, Ив. Газурковъ Ст. Камбуровъ И. Трифоновъ Скул. Пийнирджи Гарабетъ Х. Степановъ и Хасанъ Бей.

Вѣрно Секретаръ: . . .

И подиръ това послѣдва отговоръ отъ Министерството на Нар. Просвѣщение, което пише така:

(Чете):

Препись.

Министерството на Народното
Просвѣщение.

№ 2787.

22 Октом. 1882 г.

г. София.

До Господина Кмета на Руссенското
Градско-Общинско Управление.

Въ отговоръ на рапорта Ви отъ 20 м. Септемврий подъ № 881, съобщавамъ Ви, че Министерството на Просвѣщението би дало идущата година просимата сума за направа зданието на Реалката въ

Руссе, ако Общинското управление е съгласно, щото училището да премине подъ управлението на Министерството, както и другитѣ правителствени завѣдения.

На първообразното подписали: Министръ: Теохаровъ. Главенъ Секретаръ: П. Генчовъ и Началникъ на отдѣлението С. Вацовъ.

Съ първообразното вѣрно Секретаръ при Руссенското Градско-Общинско управление:

Ф. Цаневъ.

Ето г-да, виждате, че този въпросъ не е измисленъ сега, както каза г-нъ Шивачовъ, че изведнажъ е положенъ този въпросъ.

Ето и протоколътъ, когато се събрахме ние на 14 Ноемврий 1880 год.

(Чете)

Препись.

ПРОТОКОЛЪ.

Днесъ четирнадесять ноемврий 1882 година се събра общо градско събрание въ салона на Градското Общинско Управление.

Засѣданието се отвори въ десетъ и половина часа предъ пладнѣ подъ председателството на господина Кмета Иванъ Симеоновъ, който събщи, че цѣльта на събранието е, понеже Министерството на Народното Просвѣщение съ предписанието си отъ 22-й октомврий подъ № 2787, отговаря на рапорта на Руссенското Градско-Общинско Управление отъ 20-й Септемврий подъ № 881, че то (Министерството) би дало идущата година просимата сума за направа зданието на реалката въ градъ Руссе, ако Общинското Управление е съгласно, щото училището да премине подъ управлението на Министерството както и другитѣ правителствени здания.

Г-нъ Христо Кръстевъ възрази, че споредъ предписанието на Министерството се разбира, че се дава помощъ само за пострйката, а за обдържание не се спомѣнува нищо.

Г-нъ Христофоровъ, възрази, че щомъ училището бжде правителствено, то разходитѣ, както за училищни заплати и други необходимии расходи биватъ тоже правителствени, но за по точно, грѣбва да се изложи въ протокола, че и расходитѣ за обдържание училището да бждатъ правителствени.

Г-нъ Георги Геровъ попита, иматъ ли правителствениѣ училища и настоятелства; и, ако е възможно да се тури поне на това училище настоятелство, защото Министерството назначава учители безъ да ги познава, а настоятелството ще назначава отъ близо познати лица, отъ които може да се очаква по голѣма полза, отъ колкото назначенитѣ не познати.

Г-нъ Христофоровъ, при обширнитѣ си разяснения доказа, че не е възможно правителствениѣ училища да иматъ настоятелства, тѣхното настоятелство е Министерството на Просвѣщението.

Г-нъ Илия Трифоновъ, попита, може ли града Руссе да обдържа въпросното училище или не? ако е възможно сир. ако има срѣдства, да се обдържа въпросното училище отъ града Руссе, което ще бѣде голѣма слава за града.

Г-нъ Икономъ Арнаудовъ при обширнитѣ си разяснения по материалното състояние на народнитѣ училища, убѣдително доказа, че тѣ (нар. училища) клонятъ къмъ затваряние, по причина, че всичкитѣ материални източници били изчерпани, за това събранието да мисли добръ и тогава да се произнесе, трѣбва ли да се отдаде въпросното училище подъ управлението на Министерството. Ако града го издържа на свой счетъ, то ще бѣде голѣма слава за града.

Г-нъ Предсѣдатель поддържа предложението на господина Арнаудова, относително нѣмание материални срѣдства, предложи, щото въпросното училище да се даде подъ управлението на правителството, защото и правителството е народно и училищата; тѣй щото правителството ще има по добра грижа за доброто въспитание на учащата се въ него младежъ.

Г-нъ Христофоровъ, като поддържа горното предложение, върази, че ще бѣде много по добръ, да се даде училището подъ управлението на правителството.

Г-нъ Предсѣдатель даде на вишегласие, да се даде ли подъ управлението на правителството, както постройката, тѣй и поддржката на учителитѣ и други разходи, които би послѣдвали въ реалното училище, което ще се построи въ града Руссе; едногласно се прие да се отдаде въпросното училище подъ управлението на правителството, което да го построи и

издържа отъ правителственната каса разноскитѣ, които би послѣдвали ежегодно.

Засѣданието се закри въ 12 часътъ по пладнѣ.

На първообразното подписаха: Предсѣдатель Ив. Симеонть и Секретаръ Ф. Цаневъ.

Съ първообразното вѣрно: Секретаръ при Руссен. Градско-Общ. управление:

Ф. Цаневъ.

№ 1022 15 Ноемвр. 1882 г.

Препись.

До Господина Министра на Народното Просвѣщение.

РАПОРТЪ.

Вслѣдствие предписанието ви отъ 22 Октомврий т. г. подъ № 2787, повѣренното менѣ Градско-Общинско Управление на основание протокола на Общото Градско Събрание отъ 14 того, честь има господине Министре, да ви увѣдоми, че то се съгласява, щото направата зданието на реалката въ града Руссе да премине подъ Управлението на Министерството и обдержанието на учителитѣ и другитѣ не обходими разходи, както сж другитѣ правителствени завѣдения.

Като ви долагамъ за горѣизложенното, честь имамъ, господине Министре, най покорно да ви моля да употребите зависящото отъ васъ распорѣждане, щото да се помѣсти въ Бюджета за 1883 г. нужното количество за постройката зданието на въпросното училище, което да се започне отъ идущата пролѣтъ, а заплатата на учителитѣ отъ реалното училище, което по настоящемъ възлиза на 3,236 лева мѣсячно да започне да се дава отъ 1 Яннуарий 1883 год., защото градското управление за напредъ по никакъвъ начинъ не може да издържа учителитѣ отъ помѣнатото училище, и други разходи; като прислуга, отопление и прочее 500 лева въ мѣсяцъ.

На първообразното подписаха: Кметъ Иванъ Симеоновъ и Секретаръ: Ф. Цаневъ.

Съ първообразното вѣрно Секретаръ при Руссенското Градско Общинско управление: Ф. Цаневъ.

Слѣдователно, тоя въпросъ не е отъ сега, но отъ двѣ години насамъ. Ако имаше Гр. Свѣтъ срѣдства, той нѣмаше да се отнася до правителството.

Анновъ: Съжалѣвамъ, че се принуждавамъ още единъ пътъ да земамъ думата и да обявявамъ на Нар. Събрание, че патриотизмътъ на руссенскитѣ граждани е извѣстенъ и ролята, която руссенскитѣ граждани сж играли въ първитѣ години на нашата политическа борба, е извѣстна на г-да представителитѣ. При това, увѣрявамъ Ви г-да, че руссенскитѣ граждани, като видятъ, че тѣхнитѣ финансии сж поправени, най-напредъ ще заявятъ желание къмъ нашето правителство, че нежелаятъ поддържката на правителството и ще го молятъ да обърне тия сумми за нуждитѣ на други училища, защото националната гордостъ на руссенскитѣ граждани е извѣстна. Затова, за послѣденъ пътъ ви казвамъ, недейте размишлява по-нататкъ и съгласете се да приемете предложената сума за поддържанieto на това училище, отъ което, повтарямъ за послѣденъ пътъ, ще бъдете възнаградени.

Буровъ: Менѣ ми е жално, че г-нъ Ив. Симеоновъ не да чете протоколи, какво се е разисквало, какво се е рѣшавало и пр. Ние ако вземемъ да глѣдаме такива протоколи, вѣрвамъ че въ много общини ще намѣримъ такива протоколи и събранието ще трѣба да се занимава съ мѣсеци и тогава всѣка община или градецъ — ако правителството съ благодарение приема такива протоколи — ще каже, че нѣма срѣдства да поддържа училищата си.

Зарадъ туй, азъ ще кажа, че, ако руссенскитѣ граждани сж направили извънредни разноски, да имъ се помогне съ 20,000 лева. Но да се отваря гимназията и послѣ пакъ да се затваря отъ правителството, на това несъмъ съгласенъ.

Поповъ: Г-нъ Иваница каза, че това нѣщо Министерството го знаело още отъ напредъ, но тогава защо Министерството не е гудило въ тозъ бюджетъ сума за това училище? Азъ това немога да разбера. Заради това, подобрѣ ще бжде, ако Нар. Събрание приеме да се отпусне една помощъ, а че до година да има предъ видъ Министерството, да гуди въ бюджета това училище като правителствено.

Нам. на М-ра на Пр. Д-ръ Иречекъ: Правителството отдавна се е занимавало съ въпросътъ за приеманieto на руссенската реалка подъ правителствено попечение, и за това нѣщо е имало вече голѣма пресписка. Че не се е турило това нѣщо въ бюджето-проекта, това стана само и само, за да се

невъвождатъ нови нѣща въ бюджета; защото Министерството е било на мнѣние, да се остави тая работа на волята на самото Нар. Събрание. А Министерството поддържа предложението, щото руссенската реалка да се земе подъ правителствено попечение.

Подпр. Ив. Симеоновъ: (Гласове: исчерпано е! На дневний редъ!) Азъ възражавамъ на г-на Бурова, че тѣзи нѣща ги четохъ, за да видите, че тосъ въпросъ не е подигнатъ сега, понеже г-нъ Шивачовъ каза, че се е подигналъ отъ два мѣсеца на самъ, когато отъ двѣ години на самъ се занимаваме съ това нѣщо, тѣй като нѣмахме срѣдства. Ако имаме срѣдства, нѣмаше да се отнасяме до правителството за поддржка.

Геровъ: Г-да! Нежелаяхъ да говоря върху тозъ въпросъ, понеже като Русчюклия неискахъ да защитавамъ; но искамъ да отговоря на нѣкои г-да представители, които сж противъ, да се отпусне кредитъ за Руссенската реалка, защото тѣ незнаятъ, какво е принудило руссенскитѣ граждани да искатъ помощъ за обдържането на реалката си. Азъ незная, когато е имало тукъ нѣколко пъти Народни Събрания, да ли Русчюклиитѣ като сж имали реалка, сж поискали помощъ отъ правителството, когато сж знаели, че въ Кюстендилъ и още въ нѣколко градове е имало реалки поддържани отъ правителството. Но Русчюклиитѣ не сж пожелали тогава помощъ, защото сж имали свои срѣдства, а днесъ сж принудени да искатъ помощъ. Даже преди година и двѣ, когато правителството само е искало да земе руссенската реалка подъ правителственъ контролъ русчюклиитѣ не сж приели, а сж приели да я обдържатъ до днесъ съ 6 класса, като сж имали въ съображение, че въ много малки градове гражданетѣ поддържатъ училищата си съ 6 класса.

Но тука е извѣстно на всичкитѣ г-да представители, какво е принудило руссенскитѣ граждани да искатъ помощъ и да влезе реалката подъ правителственъ контролъ. Въ миналата година на всичкитѣ г-да представители е извѣстно, какви огромни разноски посрѣщнаха русчюкскитѣ граждани при посрѣщанieto на Ромънскій Господаръ. Мисля още, че е извѣстно на всички, и тазъ година какви огромни разноски направиха. Г-да! Азъ мисля, че нито единъ русчюклия би пожелалъ това, което се говори тука, даже и азъ неискахъ да говоря, но срѣдствата ни сж

накарали да говоримъ. Г-нъ Буровъ каза: защо да се неподдържа отъ гражданетъ училището? Азъ ще отговоря, че ние имаме и народни училища и за тѣхъ израсходваме около 50,000 лъва а на гражданитъ расхвърлихме тазъ година около 30,000 лъва само за народнитъ училища; а реалката се поддържа отъ градското Общинско управление, когато имаше сръдства, но като се истощиха сръдствата, какъ ще може да се поддържа реалката. Желаятъ ли г-да представителитъ да се затвори реалката? — Това незная. Но днеска Русчюкското градско управление мисли, че гоститъ, които дохождатъ въ Руссе, недохождатъ само въ Русчюкъ но за цѣлото княжеството, и руссенскитъ граждани ги сж посрѣщали за цѣлото Княжество. Само тия посрѣщания, само тия огромни разноси, принудиха градското Общинско управление да иска помощъ, и азъ потвърждавамъ думитъ на г-на Ив. Симеонова, че се принуди градско-Общинското управление да направи заемъ 110,000 фр. отъ Народната Банка. Но при всичко това не сж само 110,000 фр. а както каза г-нъ Ив. Симеоновъ, днесъ градско-Общинското управление длъжи 250,000 лъва борчъ, който не е направилъ града Руссе само за себеси, но за цѣлото Княжество. Заради това Русчюкъ, като е жертвувалъ отъ себѣ си и е достигналъ да си отвори реалка до VI-й класъ, ако желаятъ г-да представителитъ, когато се явяватъ сами русчюкскитъ граждани и казватъ, че немогатъ да обдържа вечъ своята реалка, ако желаятъ г-да представителитъ да се затвори, азъ се съгласявамъ съ тѣхъ.

Шивачовъ: За голѣмо съжаление принуденъ съмъ да приведа въ този случай пословицата, която приказватъ по насъ, че единъ чловѣкъ избавлявалъ друго, когато искали да му рѣжатъ ржката. Чудно ми е, че г-нъ Ив. Симеоновъ привождатъ и спомѣнува, какво се е правило въ Русчюкъ и кого сж посрѣщали. Че Русчюкъ е посрѣщалъ Ромжнския Князь и Сърбекия Кралъ, това го знаемъ, но да се разказва и да се споменува, какъ сж ги посрѣщали, това е неудобно. Да се спомѣнуватъ лицата, които сж дохождали у насъ по госте, това е противъ характера на Славянитъ.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли Нар. Събрание да се гласува? (Желаетъ).

Подпр. Ив. Симеоновъ: Азъ искамъ да стане

гласоподаване чрезъ саморѣчно записване, за да се види: кои сж за и кои противъ. (Гласове: нетрѣба! други — трѣба!) Това е възможно и азъ на основание на правилникътъ желая, да се гласува по саморѣчно записване, и ако не се приеме предложението, азъ излизамъ отъ камарата.

Вел. Х. Ангеловъ: Желанието на представителитъ е, да се даждъ 10,000 фр. Ако вие си излезете, ние ще излѣземъ по-напредъ.

Шивачовъ: Всѣки е свободенъ да искава мнѣнието си и ако всѣки ще се докачва, че единъ казалъ тѣй, другъ иначе, това си нѣма мѣстото и нѣма причина. Всѣки трѣба да искава мнѣнието си по единъ въпросъ а нийдѣ не е запретино да искава чловѣкъ своитъ възгледи и своето мнѣние. Ако всѣки желае да наложи волята си на Нар. Събрание, неизлиза нищо друго, освѣнъ, че сме Нар. Събрание, което не е свободно да си искаже мнѣнието. Всѣкой да казва: ако се неприеме моето предложение, азъ ще си излѣза, тогава неможе да има порядкъ, а въ всѣко Нар. Събрание трѣба да има извѣстенъ порядкъ, иначе единъ ще може да разбъркова 15 души, когато и тѣзи 15 души трѣба да се попитатъ. Тука личности ни при чемъ; всѣки трѣба да си искава свободно своето мнѣние, а нетрѣба да нападаме единъ другото, но да изслушваме всѣкого, когато си искава мнѣнието. Най послѣ Нар. Събрание е компетентно да приеме или отхърли това предложение. Нар. Събрание, ако желае, може да направи въ всѣки градъ и село по една реалка.

Геровъ: Подкрѣпамъ предложението на г-на Ив. Симеоновъ, именно да знаемъ, кои г-да желаятъ да се затварятъ училищата. Това искаме да знаемъ. (Гласове: нѣма нужда!)

Анневъ: Азъ нѣма да говоря относително до начинътъ на гласоподаванието, само искамъ да кажа още нѣколко думи. Азъ наистина за постѣденъ пѣтъ апелирамъ на патриотическитъ чувства на г-да представителитъ и моля да се произнесжтъ въ полза на това училище. По-напредъ мисляхъ да кажа, но пропуснахъ, че въ Русчюкъ има анабаптисти, протестански мисионери, има ромжнски и други разни пропагандисти и ви, ако се произнесете въ полза на това училище, ще пригответе такова силно оръжие, щото всички дѣйствия на тия разни пропагандисти ще бждатъ задушени още въ началото на тѣхния заро-

дишъ. Отъ това голѣма полза ще има; а инакъ вие сами ще видите, че тия пропагандисти ще се при-саждатъ на всѣкъждѣ, а сега можемъ, ако искаме, да ги задушимъ въ тѣхния зародишъ.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание предложението на г-на Ив. Симеоновъ, за да стане поимено гласуване? Който приема тава предложение, да си дигне ржката. (12 души дигатъ).

Сега ще се тури подъ гласоподаване предложението на комисията. Т. е. да се поддържа Руссенската реална гимназия отъ правителството. Който не приема това предложение, да си дигне ржката (Болшинство). Значи, отхвърля се.

М-ръ Стоиловъ: Азъ съжелявамъ г-да, че именно въ тоя въпросъ преодолявахъ съображенията, които дѣйствително не трѣбваше да се слушатъ въ стѣнитѣ на тази ограда. Но, станалото е станало, и азъ мисля, че когато се четатъ стенографическитѣ протоколи, тѣзи, които сж ораторствували противъ това, ще видятъ, че бихъ могли за една добра работа да дадатъ други аргументи. Преминувамъ на друго едно предложение отъ страна на Правителството, и въ вида на разносикитѣ и жертвитѣ, които е понесло градското общинско управление въ Русчукъ, предлагамъ, да му се дадатъ 30,000 л. едно-временна помощъ за поддържане на училището си.

Предсѣдателъ: Приема ли Н. Събрание да се отпусне на Русчукъ едно-временна помощъ отъ 30,000 л.?

Шивачовъ: Азъ имамъ едно предложение за 20,000 л., нека се вотира то по-напредъ.

Предсѣдателъ: Който не приема предложението на г-на Мин. на Външнитѣ Дѣла, да се отпуснатъ 30,000 л. на Градското Общинско Уравление въ Русчукъ да си дигне ржката. (Меншеството дига). Значи приема се.

Единъ гласъ: За 5 мин. отиди.

Предсѣдателъ: Давамъ за 5 мин. отиди.

(Послѣ распускъ).

Докладчикъ Д-ръ Цачевъ: По предложението на г-на Мин. на Просвѣщението предлага се, да се отвори едно търговско училище въ Свищовъ и да се предвиди за него отъ 1 септ. до 31 дек. 1883 год. 6360 л., като се распореди по слѣдующий начинъ:

Единъ директоръ 5004, за когото ще трѣбва 1800 л.

Единъ първостепененъ учителъ 1320 л.

1 второстепенъ 1200.

1 третостепенъ 1000.

Писаръ 400 л.

Прислуга 440 лъва, сир. за 4 мѣс. заплатата прави 6360 л. и училището ще се отвори отъ 1 септ. 1883 год.

Анневъ: Г-да! Азъ ще дойда на думитѣ на г. Герова, които той произнесе по-напредъ, т. е., нѣма да говоря като депутатинъ отъ Свищовъ и да поддържамъ, че би трѣбвало търговско училище въ Свищовъ, а ще говоря просто отъ точка зрѣние на ползатата, която това училище може да принесе. Макарь и да е предложено това нѣщо отъ Мин. на Просвѣщението, но нека ми бжде позволено да се поотстранж отъ предметъ си и да дойда въ областъта на комуникацията. Напомнювамъ ви думитѣ на г. Бошнякова въ миналото събрание, когато бѣше думата за това тѣж нарѣчено строително отдѣление при М-ството на Вжтр. Дѣла, че то въ времето, когато е работило, е прахосвало много пари и никакъ не е обръщало внимание на нуждитѣ, които е ималъ този или онзи окръгъ, а просто се е ограничавало въ Софийскій Окръгъ. Да ви казвамъ за значението на градъ Свищовъ е излишно, както и за търговскитѣ сношения, които тозъ градъ е ималъ още отъ миналиятъ вѣкъ. Той е единственний търговски градъ, който още въ миналото столѣтие е ималъ сношение съ образованна Европа. Едно доказателство мога да ви привѣда, че въ първото десето-лѣтие на тозъ вѣкъ е имало въ Виена единъ търговецъ отъ Свищовъ, който е завѣщалъ всичкия си капиталъ и всичкитѣ си доходи за поддържането училищата въ Свищовъ, отъ който приходъ се ползватъ училищата и до днесъ; казахъ, че ще се отстраня отъ предметъ и моля вашето снисхождение. — Градътъ Свищовъ е отъ голѣмо значение въ търговско отношение, а за неговата комуникация и за неговитѣ шосейни линии и пѣтища, които го свързватъ съ нѣколко други окръжи като съ Търново, Габрово, Севлиево и пр. нищо не е направено. Казанитѣ окръжи и градове занасятъ по-голѣмата частъ отъ своитѣ произведения на Свищовското тържище. Въ сжщото време Свищовъ служи като депозитенъ магазинъ, гдѣто другитѣ градове доставятъ своитѣ припаси. Освѣнъ това, много отъ търговцитѣ на помѣнатитѣ окръжи, които иматъ прями сношения съ раз-

ни индустриални заведения въ Сръдна Европа, прекарват си презъ Свищовъ своитѣ стоки; тъй щото Свищовъ е като експортенъ пунктъ отъ голѣма важностъ и значение въ търговско отношение.

Слѣдователно, тамъ му е мѣстото (въ Свищовъ) и тамъ предлѣжи да се отвори училище, което ще приготви хора, които да могатъ да послужатъ въ всѣко отношение. Тѣ ще бѣдѣтъ отлични чиновници по Финансовата частъ и по други отрасли на управленieto. И най сетнѣ, както виждате, г-нъ Министръ на Просвѣщението благоволи да представи на Нар. Събрание, че суммата за поддържанieto на това училище не е тъй грамадна. Споредъ неговото предложение, предполага се въ идущий 1-й Септемврий, да се отвори единъ класъ; въ идущата 1884 год. II-й класъ и въ 1885 год. III-й класъ, тъй щото ученици, които свършатъ III класно училище и послѣ вмѣсто да влизатъ въ IV-й класъ, ще минуватъ въ I-й класъ на търговското училище, на което завършения курсъ ще бѣде тригодишенъ.

Излишно е да напомнямъ сега наукитѣ, които ще се преподаватъ въ търговското училище, но азъ ви увѣрявамъ, че единъ ученикъ въ това училище може да бѣде добръ подготвенъ въ всѣко отношение. Ще се преподава специално търг. аритметика, търговската география, ще се преподава търговска история, ще се преподава физика, ще се преподава химия и пр. тъй щото единъ ученикъ, който е свършилъ това училище, ще бѣде достатъчно образованъ и ще може да послужи, не само на себе си, но и на правителството и въобще на народа. Като поддържамъ това, неискамъ да се противя на реалнитѣ и гимназитѣ, защото и тѣ сж отъ голѣма полза, но въ сжщото време и специалнитѣ училища сж отъ вопиюща нужда у насъ.

Заради това, като неискамъ да ви забавямъ твърдѣ много, въ заключение ще ви помоля да се съгласите на предложението на М-вото на Просвѣщението и да се произнесете, че приемате това предложение и да вотираете суммата отъ 6300 фр. за настоящий курсъ. (Гласове: прието).

Буровъ: Тѣй като отъ разяснението на г-на Аннава и предложението на М-вото виждаме, че се удовлетворява една найголѣма нужда въ страната и ще се даде потикъ на нашата търговия, трѣбва да благодаримъ на правителството, за гдѣто се е по-

грижило за отварянието на едно търговско училище, което за сега е най нужно. Азъ съ благодарение приемамъ това предложение, само ще попитамъ: да ли има въ Свищовъ готово помѣщение или не.

Анневъ: Колкото за помѣщение, както се вижда отъ предложението на М-вото на Просвѣщението, ще бѣде излишно Нар. Събрание да вотира една сума. Гражданитѣ ни, както и други пътъ, ще бѣдатъ тъй добри и патриотически и ще се погрижатъ за едно помѣщение. Слѣдъ това въ заключение ще кажа, че като се съгласявате да се отвори това училище, дѣто ученицитѣ ще иматъ приликата да виждатъ, тъй да кажа, какъ ставатъ всичкитѣ търговски сношения и движения и т. и. т. ще бѣде много намѣсто тамъ училището, и увѣренъ съмъ, че никой нѣма да се противи на това. Защото, както казахъ въ единъ докладъ отъ страна на Финансиалната комисия, търговцитѣ сж били всѣкога авангардата за разпространението на християнството и цивилизацията; слѣдователно, ако реалното и классическо образование върви паралелно съ специално комерциалното образование, азъ съмъ увѣренъ, че съ това ще осигоримъ процвѣтяванието на българския народъ.

Шивачавъ: Азъ отъ своя страна подкрѣпямъ г-на Бурова и благодаря на М-вото на Просвѣщението, за гдѣто се е погрижало да се отвори такава учебно завѣдение въ Княжеството; защото до сега у насъ не е имало такава училище, дѣто ученицитѣ освѣнъ за себѣ си, ще помогнатъ и на правителството а особено на М-вото на Финанситѣ въ много отношения. Единъ чловѣкъ, които получи образование, той е ползвенъ за обществото. Главното е тукъ, че до сега като нѣмахме таково училище, азъ отъ моя страна ще помоля събратията ми, да приематъ това ползено за страната предложение на Министерството на Просвѣщението, защото ползата ще бѣде голѣма. (Гласове: прието).

Доклад. Д-ръ Цачевъ: Суммата за поддържанieto на това търговско училище въ Свищовъ отъ 1 Септемврий до 31 Декемврий 1883 год. т. е. за 4 мѣсеца е 6360 лѣва.

Пресѣд: Приема ли се предложението на М-ра на Просвѣщението, да се отвори търговско училище въ Свищовъ, и за първото четиремѣсечие да се отпуснатъ 6360 лева? (Приема се.) Който не приема да си дигне ржката. (Никой недигна.)

Докладчикъ: (чете) Личний съставъ на Софийската дѣвическа гимназия. Директоръ, 4560 лъва. Комисията прие това споредъ проекта.

Председателъ: Моля г-на докладчика да прочете суммата, която е потрѣбна за личний съставъ на Софийската дѣвическа гимназия, съ измененіята, които е направила бюджетната комиссия, и подиръ да се положи на гласуване.

Докладчикъ: Комисията не е направила никакви измѣненія. Суммата за личний съставъ е 27,000 лъва.

Шивачовъ: Азъ мисля, че на Директора на педагогическото училище въ Шуменъ, особено когато живѣе въ града, въ който не е толкось скъпо, ще бѣде доста да му се даватъ 4,000 лъва, (Гласове: това не е за Шуменъ, а за София.) но така сжщо мисля, че и за тукъ ще бѣде доста, понеже училището се управлява отъ жена.

Буровъ: И азъ потвърждавамъ думитѣ на г-на Шивачова, че сж доста 4000 лъва.

Д-ръ Иречекъ: Азъ мисля да си остане сжщото, както е въ другитѣ щатове, защото икономията, която ще да се направи, не е голѣма.

Шивачовъ: Тукъ не е думата за икономия. Менѣ ми се чини, че за една жена, която управлява училището не сж малко пари 4000 лъва; но даже сж много.

Д-ръ Иречекъ: При щата на дѣвическитѣ правителствени училища трѣбва да се има на умъ, че може би ще се назначаватъ при тѣхъ не само учителки, но и учители. Правителството трѣбва да има отворени рѣцѣ: да назначава каквито хора иска; и заради това, мисля, че трѣба да си остане споредъ проекта.

Бошнаковъ: Не само въ София, но и въ Варна и въ Търново има учителки, които служатъ съ твърдѣ голѣми плати; и сж такива учителки, които получаваха по преди 3 или 4 хиляди гроша. На тѣхъ, ако имъ се дадѣтъ толкось хиляди франка е твърдѣ много. Азъ не говоря за онѣзи, които иматъ високо образование, но които за жалость у насъ още нѣма; защото правителството трѣбва да глѣда да има възрастни хора мжже за учители, които напълно отговарятъ на назначението си. Може би учителка да е директорка въ София; но тя ще получава щата за учители, съ приснемани нѣколко 0/0 подолу, или

може би тя да получава жалба отъ второкласнитѣ учители. За това азъ предлагамъ: учителкитѣ, които служатъ въ правителственитѣ училища да се плащатъ съ 40% по малко отъ платата предвидена за учителитѣ.

Буровъ: Азъ искамъ да кажа, че по-хубаво е да се означи колко да получава, ако е учителка и колко, ако е учителъ. Ако е директоръ учителъ, то е извѣстно колко ще получава, ако е директорка тогава е друга работа.

Шивачовъ: Ако Народното Събрание желае намалението: то стига 4000 франка да се намали.

Анневъ: Азъ не искамъ да говоря върхъ щата на Софийската дѣвическа гимназия; нѣ ще обърна вниманието на г-на Министра на просвѣщението върху управлението на тази гимназия, което до колкото знамъ, не било удовлетворително, касателно порядъка и чистотата. Наистина тукъ надлѣжний Министръ трѣбва да обърне по-сериозно внимание върху управлението на тосъ институтъ и да се повѣри на нѣкоя такава жена, която да отговаря на нейното високо назначение. Въ врѣме на нѣкоя си г-жа Касабова, жена, която е свършила курса въ срѣдня Европа, имало е добръ порядъкъ, но не знамъ тя по каква причина се оттѣгли отъ това завѣденіе. Нѣ за сега само напомнявамъ, че трѣбва да се обърне сериозно вниманието на правителството върхъ тази гимназия.

Д-ръ Иречекъ: Министерството на Народното Просвѣщение знае доста добръ състоянието и успѣхитѣ на това училище, защото то се намира непосредствено подъ неговитѣ очи. Състоянието на самото училище е съвсѣмъ добро и удовлетворително, та противъ него неможе да има никакви оплаквания. Ако нѣкое оплакване си има мѣсто, то е за пансиона, който се намира при сжщото училище съ особено управление, но то е въпросъ отдѣленъ. Правителството ще положи всичката си грижа, за да приведе пансиона въ редъ, защото той е първъ въ всичката Българска страна, който има да се занимава съ въспитанието на женский полъ.

Шивачовъ: Думитѣ на г-на Аннева сж твърдѣ умѣстни. Всичкитѣ г-да представители сж съгласни, че заведението не се намира въ удовлетворително състояние и трѣбва да се обърне надлѣжното внимание върху него. Ако тѣй ще въспитаватъ бѣдѣщитѣ

майки въ България, — не зная до какво състояние ще да стигнемъ. Чункимъ сега много сме напреднали — (Веселостъ) — 4000 лева сж достаточни.

Бошняковъ: Всичкитѣ учителки сж условени и трѣбва да имъ се плати. Азъ не съмъ противъ това да имъ се плаща нѣщо повече, и ако не имъ се приеме 40% подолу, то да се приеме само 30%. Ако дадемъ на учитѣлитѣ 3600 фр. то за учителкитѣ 2500 сж достаточни, и ако е директорка 3150 лева. За това настоявамъ на предложението си, и съмъ увѣренъ, че г-да представителитѣ, като знаятъ учителкитѣ на нашитѣ гимназии, и сж чули какви сж, и що сж, ще се съгласятъ съ моето предложение. Именно да имъ се даде 30% по-малко, отъ колкото на учителитѣ. Въ таквъ случай Министерството на просвѣщението ще остане съгласно, защото, ако има специални учители ще намѣсти тѣхъ, ако нѣма, ще си остане както си е. До сега се е проектирало да бждѣтъ учителкитѣ на равна степенъ съ учителитѣ. Но това си нѣма мѣстото. Дѣйствително аная една учителка въ Търново, която преди 4 год. получаваше 2 или 3 хиляди гроша, а сега получава 3000 лева; затуй настоявамъ на предложението си, и моля г-да представителитѣ да го приемѣтъ.

Митрополитъ Симеонъ: Азъ съмъ противъ предложението на г-на Бошнякова, разбира се, че, ако Народното Събрание желае да приеме, то е господарь. Нъ ми се струва, че предложението е несправедливо. Именно несправедливо е отъ тази точка зрѣние, на която се основа той. Той казва, че учителкитѣ, които сега зимали отъ 4 до 5 хиляди франка, имали сж едно време 300 гроша на мѣсець; да, дѣйствително е така. Но зная, че преди 5 или 6 год. и учителитѣ земаха по 6—7 стотинъ гроша на мѣсець, а сега зиматъ много повече, така щото, ако употребимъ сжщитѣ мѣрки за учителкитѣ, струва ми се, че трѣба да бждемъ по-щедри. И още има една причина, която трѣбва да земе въ внимание Народното Събрание, преди да се прозине за предложението на г-на Бошнякова: че Министерството на Народното Просвѣщение желае да бжде свободно, за да може да назначава въ дѣвическитѣ училища тоже учители (Гласове: тѣй). Нъ ако ний положимъ малко заплата за дѣвическитѣ училища, то Министерството ще бжде принудено, да назначава безъ друго учителки. Ми се струва, че ще

направи Народното Събрание много добръ, ако остави Министерството на Народното Просвѣщение по-свободно, щото въ случай на нужда да може да употребява и учителки, нъ да може да назначава и учители. За това не зная до колко е справедливо онова, което казва г-нъ Бошняковъ, нъ ще употреба неговитѣ доводи. Той казва, че учителки, които сж учителствували днесъ въ нашитѣ училища, не сж били толкосъ съ извѣстни способности. Струва ми се, че смисълъта на думитѣ на г-на Бошнякова бѣше, че тѣ не сж имали толкосъ голѣми способности. Азъ незная, да ли исказвамъ точно мнѣнието на г-на Бошнякова; нъ азъ предполагамъ, че смисълъта е тая. И ако е истина това, то ще каже, че въ интересъ на самото учебно дѣло, самото образование на женскій полъ е, да се предостави на Министерството на Народното Просвѣщение свобода да може да назначава въ дѣвическитѣ училища учителки и учители. И за това трѣбва и въ бюджета да се предвиди една заплата достатъчна, за да може да се назначаватъ и учители. Ето защо съмъ азъ противъ предложението на г-на Бошнякова. Разбира се, че азъ никакъ не може да имамъ претенция, щото всичко което казвамъ азъ, Народното Събрание безъ друго да го приеме. Нъ азъ бихъ молилъ Народното Събрание, при рѣшението на този въпросъ да има предъ видъ всичкитѣ обстоятелства, за да не се направи нѣщо, което да не бжде толкосъ полезно за образованието на женскій полъ въ насъ.

Шивачовъ: Азъ отъ части ще потвърда думитѣ на г-на Бошнякова, а още повече, като ще представа други доводи. Именно, ако сме щедри за правителственнитѣ училища, не трѣбва да забравяме, че имаме и общински училища; и ако отпустимъ твърдѣ голѣма плата на правителственнитѣ училища, то какъ ще можѣтъ нашитѣ бѣдни общини да си намѣрятъ учители? (Гласове: истина). Нъ понеже на това не се обръща внимание, и приеъмъ колкото го предложи комисията: то сега не остава освѣнъ да направимъ едно малко смаление, та и директора на дѣвическата гимназия именно да остане 4000 франка. Повтарямъ пакъ, че да се зима всѣкога предъ видъ, когато е въпросъ за правителственнитѣ училища, че имаме и общински и селски училища. И ако даваме твърдѣ голѣмо жалование на правителственнитѣ учители, то общинитѣ неже бждѣтъ въ състояние да

плащатъ на своитѣ учители. Даже до колкото зная, учителитѣ, които се намиратъ въ Рѣховица, иматъ сжщото образование, както и учителитѣ въ правителственнитѣ училища, а плаща имъ се 2000 лъва, между тѣмъ на правителственнитѣ се плаща 3000 лъва. Ми се чини, че колкото повече икономия правимъ и колкото учимъ хората да праватъ сами икономия, като имъ отпущаме по-малка заплата, толкова ще бжде по-хубаво. Ако направимъ тѣй, то тѣ ще искатъ отъ година на година повече, и ний ще бждемъ привудени да отпущаме всѣка година нѣколко стотини франка повече, отъ колкото сега. За това повтарямъ, че трѣбва да имаме предъ видъ, какъ плащатъ общинитѣ. А противъ предложението на г-на Бошнакова нѣмамъ нищо.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Азъ не можъ да се съглася съ мнѣнието на г-на Бошнаковъ, че тукъ се изисква една учителка, която има извѣстно образование. Всѣкоя учителка, която е свършила своитѣ науки въ една гимназия, на нея трѣбва да се заплати колкото заслужава. (Гласове: тѣй!) Но не съмъ противенъ да не се плаща на такива учителки, които не сж свършили една гимназия и учителствуватъ въ нашитѣ училища. Но до колкото се касае до учителки съ извѣстно образование, както го има директорката на дѣвическата гимназия, да намаляваме нейната заплата и съ това нейното достоинство, това ще бжде отъ наша страна една неправда, защото тази учителка е свършила съ своя си трудъ по-високо училище и нейнитѣ достоинства не трѣбва да се намаляватъ; но трѣбва да се държи на равна степенъ съ онѣзи учители, които иматъ сжщото образование. За това никакъ не съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г-на Бошнакова и мисля, че доводитѣ, които приведе, сж доводи несправедливи.

Шивачевъ: Ний сме съгласни съ Негово Високо-Преосвященство, още повече като каза, че Министерството има предъ видъ, да назначава способни учители въ дѣвическитѣ училища, и въ бюджета дѣйствително сж предвидени учителски плати. Той ще каже, че Министерството има предъ видъ, и ако го направи това, тогава сме съгласни. Но додѣто има учителки, които сега сж тамъ, и които въ бждѣще ще бждатъ, тия да получаватъ 20% по долъ отъ учителитѣ. Ний знаемъ тѣхнитѣ знания, тѣхнитѣ расходи: и азъ не зная, да ли има нѣкоя жена

толкова въспитанна, както единъ учителъ, който е свършилъ въ Россия и такъ далѣ. За това моля, да си стоятъ платитѣ въ бюджета както сж; но да по-становимъ, щомъ е учителка да получава 20% по-малко.

Докладчикъ Д-ръ Цачевъ: Азъ въ принципъ, тѣй както г-нъ Бошнаковъ предложи предложението, не можъ да го приема, защото ний знаемъ г-да, че у насъ има учителки, които сж получили едно извѣстно образование, и даже утрѣ ще има такива, които сж свършили университетъ. За сега има такива учителки, които сж свършили гимназия, наравно съ другитѣ учители, които учителствуватъ въ нашитѣ гимназии и реалки. Азъ говоря именно за тѣхъ, а не говоря за онѣзи, които сж учили въ насъ 3 или 4 класса, и получаватъ 2,000 лъва. За тѣхъ съмъ съгласенъ да имъ се дава по-долна заплата. Но г-нъ Бошнаковъ трѣбва да раздѣли предложението си на двѣ части и да каже: онѣзи учителки които иматъ по-високо образование, и които иматъ диплома отъ нѣкое висше учебно завѣдение, да получаватъ заплата на равно съ тия учители, които иматъ сжщото образование, а колкото до другитѣ учителки, които иматъ само 3 или 4 класно образование, тѣ да получаватъ 20% по-долу отъ заплатитѣ предвидени въ бюджета за учителитѣ. (Гласове: исчерпано е!)

Шивачовъ: Азъ казахъ и пакъ повтарямъ, че съмъ съгласенъ съ г-на Бошнакова, и потвърждавамъ още веднажъ, и моля г-нъ Бошнакова да си отгѣгли своето предложение, защото моето гласи на 4,000 лъва и има разлика на 220 лъва; като дойдемъ до другитѣ учителки, ще сваляме и на тѣхъ и тѣй нататъкъ. Азъ направихъ 220 лъва повече, отъ колкото г-нъ Бошнаковъ.

Бошнаковъ: За въ бждѣще може да се назначаватъ на мѣсто учителки и учители; но за тѣзи които сж назначени сега, тѣзи сж назначени за една година и за тѣхъ си е на мѣсто моето предложение.

Д-ръ Иречекъ: Г-нъ Бошнаковъ казва, че учителитѣ и учителкитѣ се назначаватъ само за една учебна година; но то не е така. Тѣ се назначаватъ съ указъ, не за една година, но да стоятъ постоянно на служба. По-напредъ г-нъ Бошнаковъ спомена единъ случай, дѣто мисли, че едно лице въ Търново приело по-голѣма служба, отъ колкото му

слѣдва по негова подготовка. Такъвъ случай, можеби, имало е, защото особено въ първитѣ години имало е нужда отъ учители и учителки, и земали сж се хора, които нѣматъ съвсѣмъ достаточни науки. Но щомъ се устрои учебенъ съвѣтъ, той ще преглѣдва и аттестатитѣ на учителитѣ и учителкитѣ. Тѣй щото не може да се предполага, че за напредъ ще ставатъ таквизъ назначения.

Предсѣдатель: Комисията съгласна ли е на 4,000 франка?

Докладчикъ: Комисията се съгласява на своето предложение. Приема предложението на г-на Бошнакова само, ако се раздѣли на двѣ части; а колкото за тосъ случай комисията постоянствова на 4,560 л.

Предсѣдатель: Ще туря на гласуване. Които приема предложението на комисията, да си дигне ржката. (Никой не дига). Ще рѣче че пада. Които приема 4,000 лева, да си дигне ржката. (Большинство дига) Приема се.

Докладчикъ: (Чете) 4 второстепенни учителки по 3600 лева.

Геровъ: Азъ мисля, че по напредъ пропустнахме единъ счетоводителъ. Вчера вотирахме 4200 лева за двама счетоводители въ Министерството на Финанситѣ, за това да се поправи погрѣшката. (Гласове: при послѣдното четение, сега нѣма да се повръщаме.)

Шивачовъ: Ако се повръщаме, и азъ има да се повръщамъ.

Докладчикъ: Четири второстепенни учителки по 3600 лева.

Шивачовъ: Като се прие за директорка 4000 лева, тогава трѣбва да се намалятъ тука на 3000 лева.

Докладчикъ: Комисията настоява на бюджетопроекта. Народното Събрание е свободно; нека го отхвърли, или приеме.

Предсѣдатель: Ще туря подъ гласуване цифрата, както е приела комисията. Които приема, да си дигне ржката (Никой не дига). Значи пада.

Шивачовъ: Ако свалимъ 10% то нека бждатъ 3300 лева.

Предсѣдатель: Тѣй като се прие по принципъ 10%, азъ мисля, че по справедливо ще бжде, да се приеме 3300 лева.

Докладчикъ: Крайно съмъ благодаренъ и задоволенъ да слушамъ, че не трѣбва тѣй лекомисленно

да се произнасяме, и да не сваляме 20%, както вече направихме на нѣкои; по 10%, както бѣше рѣшено.

Предсѣдатель: Които не приеме 3300 лева да си дигне ржката. (Меншество дигатъ); т. е. приема се 3300 лева.

Докладчикъ: (Чете): Двѣ третостепенни учителки по 3300 лева.

Бобчевъ: Когато смалихме на другитѣ, да се смали и на тѣзи и да останатъ 2700 лева.

Бошнаковъ: Ний преминахме нѣколко правителствени учителища по нѣколко лица съ сжщата плата, които сж имали по напредъ и която ще иматъ и въ бждѣще. Но ний г-да, трѣбва да бждемъ щедри къмъ образованието. На чиновницитѣ, ако намалихме, съ това не слѣдва, че трѣбва да намалимъ на всичкитѣ учителки, защото азъ познавамъ нѣколко личности, и азъ види ми се, ако намалимъ платитѣ, не ще има достаточна хора. За това нека си останатъ тѣй както си е тукъ.

Шивачовъ: Азъ предлагамъ 3300 за второкласнитѣ, за да може при третокласнитѣ да се приеме 3000 лева. При софийската гимназия приехме тоже заплатитѣ непроменени, защото взехме предъ видъ, че въ София се живѣе по скѣпо, отъ колкото въ Търново, Габрово и други мѣста.

Буровъ: Г-нъ Бошнаковъ си противорѣчм. Той бѣше по напредъ за смаляване, а сега иска да си останатъ платитѣ сжщитѣ.

Бошнаковъ: Азъ никакъ не си противорѣча.

Манафовъ: Азъ искамъ да кажа това, понеже тукъ е въпросъ за образованието, и да не се туря за причина да намаляваме заплатитѣ днешното образование на нашитѣ учителки. Ний трѣбва да знаемъ, че има въ странство много учителки, които се приготвяватъ и днесъ утрѣ ще дойдятъ да заематъ тѣзи мѣста; за това да си остане, сжщата цифра както си е въ проекта. Това може би отъ нашата страна е една стѣпка напредъ. Ако днесъ липсватъ учителки и учители, ний съ тази плата ще насърдаваме много хора да се откажатъ отъ другитѣ длѣжности и да приематъ учителското звание.

Бошнаковъ: Азъ съвсѣмъ не си противорѣча. Ако казахъ за учителки да имъ се намалятъ заплатитѣ, то го казахъ само за онези учителки, които

нѣматъ тази способностъ. А за тѣзи настояватъ, да се приеме както си стои въ проекта.

Предсѣдателъ: Ще тура подѣ гласоподаване. Който не приеме по 3300 лева на третокласнитѣ учителки да си дигне ржката. (Меншество дига). Приема се 3000 лева.

Буровъ: Азъ мисля, че онеправдаваме второстепеннитѣ, когато на тѣхъ намаляваме, а на третостепеннитѣ не. (Гласове; исчерпано).

Докладчикъ: Единъ писаръ по 1200 фр. (Приема се). Личний съставъ на търновската дѣвическа гимназия. Единъ директоръ 4560 лева, тамъ е мжжъ.

Шивачовъ: Понеже приехме за тукашната дирекция 4000 лева, то ще бѣде справедливо да се приеме и тамъ 4000 лева.

Бошнаковъ: Директора на търновската дѣвическа гимназия бѣше 4 години инспекторъ, твърдѣ способенъ. Никола Бендеревъ, той заслужва 5 и 6 хиляди лева; за това бихъ желалъ, да си остане не само тази цифра; но още всичкитѣ плати на учителкитѣ.

Д-ръ Иречекъ: Азъ искахъ да кажа сжщото, както и г-нъ Бошнаковъ, за способноститѣ на г-на Бендерева.

Шивачовъ: Азъ искамъ да кажа, че г-нъ Бошнаковъ си противорѣчи; той самичакъ предлагаше, да имъ се дава по 30% по долу, отъ колкото на учителитѣ, а сега предлага увеличение. Азъ мисля, като приехме за директорка въ Софийската дѣвическа гимназия, то трѣбва и за търновската 4000 лева. Тукъ не е работата за челоуѣка, а е работа за службата.

Предсѣдателъ: Който не приема, както е приела комисията, да си дигне ржката. (Болшинство дига). Оставатъ 4000 лева. Второстепеннитѣ, както приехме по-горѣ 3300 лева.

Буровъ: Азъ мисля, като приехме въ София 3300 лева, то да приемемъ тука 3000. (Гласове: съгласни).

Шивачовъ: Търново иде на редъ, и като имаме предъ видъ живота въ Търново и София, то 3000 лева е справедливо.

Д-ръ Иречекъ: Между учителскиятъ персоналъ на търновската дѣвическа семинария има единъ учителъ, който е служилъ по-напредъ съ сжщата плата въ друго едно заведение. Като си остане за второкласенъ учителъ, той ще поучава по-малко; и за това

мисля, че не трѣбва да се намалява безъ разлика на всѣкадѣ.

(Предсѣдателското мѣсто замѣства митрополитъ Симеонъ).

Предсѣдателъ: На какво мнѣние е комисията?

Докладчикъ: Комисията предлага 4 второстепенни учителки въ търновската гимназия да зематъ по 3600.

Предсѣдателъ: Който не приема, да си дигне ржката. (Болшинство дига, сирѣчь пада). Подиръ дохожда друго предложение, отъ г-на Шивачова, да имъ се плаща на четиритѣхъ второстепенни учителки по 3000 фр. (Приема се).

Докладчикъ (чете:) Двѣ третостепенни по 3000 фр.

Шивачовъ: Като приехме за второкласнитѣ 3000 лева, то остава за тѣхъ 2700 лева.

Д-ръ Цачевъ: Г-да представители! Ний се отдалечихме отъ началото, което слѣдвахме до сега. И азъ съмъ за намаляване на заплатитѣ; но ний трѣбва да земемъ предъ видъ, че министерството на Народното Просвѣщение е раздѣлило учителитѣ и учителкитѣ, както виждате на три степеня, и на всѣкой степенъ е опредѣлена една плата, която е вече вотирана за нѣкои мѣста. Учителското звание си е на всѣкадѣ равно, то трѣбва да има сжщитѣ качества и способности, било въ София, Вратца или Варна, и то изисква извѣстни познания. За това да не се отдалечаваме отъ нашитѣ начала, защото могатъ хората да сждатъ за нашитѣ дѣйствия; и азъ счехъ това за свѣщенъ дългъ да напомня на г-да представителитѣ.

Манафовъ: Ние тука исказахме, че ще трѣбаме отъ учителитѣ да възпитаватъ нашитѣ синове, че ще очакваме отъ тѣхъ добро бѣдѣще, а отъ друга страна какво виждаме? Искаме намалението на тѣхнитѣ заплати! Съ нашата постѣпка г-да, или съ намалението на тия плати, ние ще направимъ, щото да нѣмаме добри учители; и нашитѣ училища вмѣсто да отиватъ напредъ, ще отиватъ назадъ. Наистина, имало е и има учители неспособни, но има и способни, на които, ако намалимъ заплатитѣ, ще престанатъ да учителствуватъ. Ние искаме отъ учителитѣ много нѣща, и сега се скжнимъ и имъ не даваме достаточни заплати. Не трѣбаше да правимъ тѣй; когато единъ челоуѣкъ трѣбва да върши работи, трѣба и ние да жертвуваме. Изискватъ се жертви. Заради това, предлагамъ на Нар. Събра-

ние, да се не води отъ икономия, когато работата се касае до нашето образование, до образованието на нашитѣ синове и дъщери. Всѣки отъ васъ има синове и дъщери и вие знаете, учителитѣ какво нѣщо могатъ да направятъ на синоветѣ и дъщеритѣ ни и въ какво положение могатъ да ги докаратъ. Заради това, слѣдъ всичко това, което казахъ, предлагамъ на Нар. Събрание, нека тука непостѣпва тѣй, щото да може до година министерството на Просвѣщението да ни каже: ето, вие намалихте заплатитѣ, но просвѣщението остана назадъ: вие непоставихте плати за учители, за да могатъ да отговарятъ на своитѣ длѣжности. Тогазъ, какъ ние ще изискваме работа отъ Министра, когато му недаваме срѣдства? Заради това пакъ предлагамъ, да се не скѣпимъ за учителитѣ. Тука не се изискватъ грамадни жертви; тука нѣма да се изпраздни българската хазна, нѣма икономията която трѣсимъ; икономията трѣба да трѣсимъ на други мѣста и когато му дойде реда, азъ ще ви кажа, гдѣ трѣба да правимъ икономия. Азъ първъ ще ви кажа: ето тукъ икономията трѣба да трѣсимъ и тукъ ще я намѣримъ.

Предсѣдателъ: Незная, да ли сичкитѣ г-да представители сж тукъ, и страхъ ми е, че ще се подигне въпросъ, че Събранието не е състоятелно.

Буровъ: Зная, че всичкитѣ г-да представители признаватъ това, което каза г-нъ Манафовъ; но за сега, понеже всичкитѣ учители не сж държавни, трѣбва да се взематъ предъ видъ и другитѣ училища, защото най-послѣ хората ще останатъ безъ училища. Азъ разбирамъ за намаление 200,—300 фр. когато работата въ Търново е друга, а въ София друга.

Шивачовъ: Азъ желая, ако можете да се направятъ единъ термометръ, че Министерството на Просвѣщението, щомъ се опредѣлятъ такива плати, ще намѣри учители и учителки, които ще могатъ да отговарятъ за удовлетворителното положение на училищата, но азъ вѣрвамъ, че такъвъ термометръ или такъвъ топликъ не ще се направи и затова предлагамъ суммата 2700 лъва да се приеме.

Предсѣдателъ: Приема ли се за двѣ третостепеннитѣ учителки при Търновската гимназия по 2700 лъва? (Приема се).

Докл. Д-ръ Цачевъ: (Чете:) 1 писаръ 1080 лъва. (Приема се). Прислуга 800. (Приема се).

Шуменско педагогическо училище: 1 Директоръ 4560 лъва.

Попповъ: Тукъ по долу минуватъ по 7—8 учители а тука глѣдаме само единъ учителъ — директоръ. Не ще ли да бѣде единъ старши учителъ за директоръ?

Нам. на М-ра на Просв. Д-ръ Иречекъ: Шуменското педагогическо училище до сега е имало само едно годишенъ курсъ; тази година ще стане двугодишенъ, и за това тамъ нетрѣба тѣй голѣмъ персоналъ, както за другитѣ училища.

Шивачовъ: Ще кажа на г-на Поппова, че тукъ директоръ билъ или не. Директоръ не се глѣда. Името да се неглѣда, само платата трѣба да се глѣда. Да се приематъ заплатитѣ, както ги приехме за дѣвическата гимназия въ Търново и болше ничево. Тѣй директорътъ да получава 4000 лъва, второстепеннитѣ учители по 3000 а третостепеннитѣ по 2700 лъва.

Покл. Д-ръ Цачевъ: Прислуга 1200 лъва.

Предсѣдателъ: Приема ли се за директора 4000 лъва, за двама второстепенни учители по 3000 лъва, за двама третостепенни по 2700 лъва и за прислуга 1200 лъва? (Гласове: приема се).

Нам. на Мин. Д-ръ Иречекъ: Ако се приеме това така, тогава този директоръ, ще получава по-малка заплата, отъ колкото второстепененъ учителъ въ класическа гимназия или въ реалнитѣ гимназии; а за директоръ на това училище се изисква човекъ съ едно образование, което да отгораря на равно съ единъ първостепененъ учителъ и съ единъ извѣстенъ опитъ. Отъ такова намаление на заплатата и такива несъразмѣрности въ заплатитѣ ще излѣзатъ за Министерството голѣми и тежки затруднения.

Шивачовъ: Ахъ мисля, че това може да се земе въ внимание и при послѣдното четение на бюджета, понеже можгъ да се намѣрятъ и други несъразмѣрности, понеже София, Габрово и Търново не сж равни; слѣдователно споредъ работа трѣба да се плаща. Зарадъ туй да се взема въ внимание намалението и азъ настоявамъ, да се приеме, както казахъ и по-напредъ: на директора 4000 лъва, на второстепеннитѣ учители по 3000 лъва и на третостепеннитѣ по 2700 лъва.

Манафовъ: Тѣй като каза г-нъ Шивачовъ, че на името не се глѣда но на работата, и азъ казвамъ,

че не трѣба да се глѣда за лицата, но на образованието. За да имаме добри учители, трѣба да ги плащаме добрѣ. Казахъ и по-напредъ, когато преминувахме Габровската гимназия и пакъ ще повтѣря, че Габрово дава доста жертви за подържанieto на реалната тамъ гимназия. Габрово жертвува и по тази причина едва ли можемъ да не кажемъ, че Габровци, когато даватъ своитѣ помощи, даватъ ги за добавочни, за да иматъ добри учители и да иматъ хора съ повисоко образование, които да отговарятъ на своитѣ длѣжности. Тукъ ви казахъ и по-напредъ, че за забавачи не трѣба да даваме пари но за хора, които има да изпълняватъ толкова важна длѣжностъ, което може да стане само чрезъ добро заплащане. (Гласове: исчерпано е!)

Предсѣдателъ: Ще обърна вниманието на г-да квесторитѣ, да ли присѣствуватъ сичкитѣ депутати.

(Подпредсѣдателъ Ив. Симеоновъ завзема предсѣдателското мѣсто).

Шивачовъ: За Габрово не говоримъ сега. Азъ само казахъ, че има разлика и азъ съжалѣвамъ, че г-нъ Манафовъ не може да разбере разницата въ живота. Человѣцитѣ може да иматъ сжщитѣ качества, сжщото образование и пр. Това е излишно да се доказва. Тука Габрово ни причемъ. Има разлика въ живота. Въ Ломъ-Паланка е по-ефтинъ живота, отъ колкото въ София и платитѣ въ Ломъ трѣба да бѣдѣтъ по-малки, отъ колкото въ София.

Анневъ: Г-нъ Представителя на Министра на Нар. Просвѣщение напомни на народнитѣ представители, че тукъ се пропуснаха нѣкои несъобразности между платата на учителитѣ и директора. Съ съжалѣние глѣдамъ, че наистина това е тѣй, но сега е вече късно и за да се небавиме, азъ напомнямъ на г-да представителитѣ, че при послѣдното четение трѣба тази работа да се поправи. Г-нъ Бошнаковъ добрѣ каза, че ние не трѣба да обръщаме внимание, че за еди-коя гимназия щѣло да се полага за директоръ жена или мъжъ. Това наистина не трѣба да се глѣда. Тука трѣба человекъ съ пълно образование, съ положителна наука, и за това трѣба да му се плати добрѣ. Но ние можемъ да предоставимъ това право на Министра на Просвѣщението, т. е. въ случай че директора на една дѣвическа гимназия е жена, то исвѣстни проценти отъ назначенната заплата да се отбиватъ. Но тукъ да поставяме сега

тозъ въпросъ тѣй, че директора щѣлъ да бѣде жена, и че трѣбало да се плаща тѣй и тѣй, това е несправедливо и нѣма да се мине дълго врѣме, когато ние ще останемъ безъ учители и учителки.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Азъ мисля, да се съгласимъ на предложението на г-на Бошнакова, че не трѣбва да намаляваме заплатитѣ, но да ги оставимъ да се опредѣлятъ, когато се назначаватъ учителкитѣ. Вотъ предложението: (Чете): „Учителкитѣ, които иматъ университетско или гимназиално образование, да получаватъ сжщата заплата, която е предвидена въ бюджета; учителкитѣ, които иматъ само 4 класно образование, да получаватъ 30% по-малко отъ предвидената въ бюджета заплата.“

Бошнаковъ: Да остане това за послѣдното четение, ще приложа по-голѣми мотиви.

Предсѣдателъ: За директорътъ 4,000 лева, за второстепеннитѣ учители по 3,300 лева, а за третостепеннитѣ учители при Шуменското педагогическо училище по 2,700 лева. Приема ли се? (Приема се).

Докл. Д-ръ Цачевъ: (Чете): „Личний съставъ на Вратчанското педагогическо училище.

1 Директоръ 4,560 лева.

Споредъ комис. 4,000.

Бобошевски: Да приемемъ 4,000 л. (Приема се).

Докл. Д-ръ Цачевъ: (Чете):

2. Второст. учители по 3,300 л. (Приема се).

Прислуга 600 лева. (Приема се).

Силистренското трикласно училище.

1 Директоръ 4,000 лева. (Приема се).

3 Второстепенни учители по 3,000 лева. (Приема се).

Прислуга 600 лева. (Приема се).

(Чете): Царибродското трикласно училище.

1 Директоръ 4,560. Комисията приема 4,000 (Приема се).

3 Второст. учители по 3,600.

Споредъ комисията 3,000. (Приема се).

Прислуга 6,000 лева.

Ст. 13. Личния съставъ на Варненската дѣвическа гимназия.

1 Директоръ отъ 1 августа до 31 декемвр. 1883 1920 лева.

Шивачовъ: Тѣй като тази гимназия е ново учре-

ждение, да ни каже г-нъ М-ръ на Просвѣщението, защо се отваря?

Нам. на М-ръ Просв. Д-ръ Иречекъ: Главния мотивъ е този, че българското население въ онѣзи крайморски предѣли е слабо, и слѣдователно, че българщината по ония мѣста трѣба отъ страна на правителството да се спомага, което най добръ ще може да стане съ училищата.

Предсѣдатель: Приема ли Нар. Събрание за директора както е приела комисията 1900 лъва, безъ да се спада нищо? (Приема се).

Докладчикъ Д-ръ Цачевъ: Второстепенни . .

Шивачовъ: Само че тукъ цифрата не е 1900 а 4560. Какъ е то? (Единъ гласъ: само за 5 мѣсеца!)

Докл. Д-ръ Цачевъ: Остава си както е въ бюджет-проекта 1900 лъва.

Въ бюджет-проекта има двама второстепенни учители, но Министерството заяви, че трѣба да се прибавятъ още двама учители да станатъ четирма и да имъ се опредѣли заплатата по 3600 лъва; комисията прие да бждатъ четири по 3300 лъва:

Предсѣдатель: Приема ли се на 4 второстепенни учители по 3300 лъва? (Приема се).

Докл. Д-ръ Цачовъ: (Чете:)

Прислуга 300 лъва. (Приема се). (Чете:) Ст. 14. Учители за напредвидени паралелни класове, учители волнонаемни, възнаграждение за учители, които се натоварватъ съ повече отъ опредѣлений максимумъ уроци: 12000 лъва; но комисията като зе свѣдения отъ М-ството на Просвѣщението, че тази сума нѣма да достигне, опредѣли 16000 лъва.

Нам. на М-ръ Пр. Д-ръ Иречекъ: Тази сума въ миналий бюджетъ е била 55,000 лъва; но тъй като една частъ отъ свѣрхщатнитѣ учители ще минатъ въ категорията на учители трето-класни, смали се тая сума до 16000 лъва, които ще стигнатъ за всѣки случай.

Предсѣдатель: Приема ли се за учители за непредвидени класове и пр. 16,000 лъва? (Приема се).

Докл. Д-ръ Цачевъ: (Чете:)

ГЛАВА IV.

Вещественни расходи на държавнитѣ учебни завѣдения.

1. Наемъ здания 4000.

2. Отопление и освѣтление . . . 16000.

3. Канцеларски принадлежности
снабдяване училищата съ
списъци и други печатни нѣща . . . 5000.

4. Обдържане зданията, мобилитѣ
и сбиркитѣ 3000.

5. Купуване учебни книги . . . 10000.

Всичко 38,000 лъва.

(Приема се).

(Чете:)

ГЛАВА V.

Личний съставъ на пансионитѣ.

1. Пансионъ при Софийската класическа гимназия.

1 надзирателъ 600.

1 лѣкаръ 800.

1 економъ 1800.

Прислуга 1500.

Всичко 4700 лъва.

Анневъ: Ще моля г-на докладчика, да напомни на Нар. Събрание, че този пансионъ по идущий септемврий трѣба да се затвори, защото полза голѣма не се очаква отъ него. Комисията бѣше се съгласила, че всичкитѣ пансиони отъ идущий септемврий трѣба да се затворатъ, а стипендианти пакъ нека има.

Нам. на М-ръ Прос. Д-ръ Иречекъ: Азъ лично не съмъ приятелъ на пансионитѣ, защото съмъ на мнѣние, че човѣкъ трѣба да се въспита въ кѣщи и въ фамилия: но има обстоятелства, дѣто пансионитѣ сѣ необходими. Заради това българското правителство е отворило нѣколко пансиона. На пр. при Лѣсковското училище пансионътъ е необходимъ, защото училището се намира далеко отъ обитаемитѣ мѣста въ единъ мѣнастиръ; тъй сѣщо и въ Царибродъ при три класното училище пансионътъ е необходимъ. Царибродъ е едно малко мѣсто отъ 500 кѣщи и тамъ нѣма кѣдѣ да се настанжтъ ученицитѣ; тъй сѣщо и при дѣвическитѣ училища пансионитѣ сѣ необходими, защото на много мѣста ученичкитѣ немогатъ да живѣятъ въ частни квартири по кѣщата.

Колкото за пансиона при Софийската класическа гимназия, има да кажа, че не е тъй излишенъ, както го представи г-нъ Анневъ. София е единъ градъ новъ, дѣто има много неудобства за ученицитѣ, които живѣятъ по кѣщитѣ, а за това, по-добръ е да сѣ събрани на едно мѣсто подъ строгъ надзоръ,

отъ колкото да се оставятъ разпърснати по разни частни жилища.

Анневъ: На г-на Представителя на М-стото на Просвѣщението мога да му намѣра право; но тъй като до сега положението на пансионитѣ е било неудовлетворително, то въ комисията едногласно се рѣши съ съгласието на г-на М-ра, че този пансионъ ако се затвори, ще стане по-добъръ. За това да се гласува, че трѣба да се затвори този пансионъ.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание да се тури подѣ гласуване затварянето на пансиона? (Приема).

Който приема да се унищожи

Нам. на Просв. М-ръ Иеречекъ: Въз не-
постоянствувамъ непремѣнно върху съществуването на пансионътъ, но трѣба да се опредѣли срокъ.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Отъ 1 септемврий.

Предсѣдателъ: Който неприема, да се унищожи Софийский пансионъ отъ 1 септемвр. да си дигне ржката. (Никой недигна.) Приема се, да се унищожи.

Шивачовъ: Пакъ трѣба да се опредѣлятъ платитѣ до 1 септемврий. Надзирателътъ, лѣкаря, икономъ и прислугата ще си останатъ и до 1 септемврий.

Предсѣдателъ: Който неприема да си останатъ сжщитѣ цифри, които сж въ бюджета, за до 1 септемврий, да си дигне ржката. (Никой недига). Приема се?

Докл. Д-ръ Цачевъ: (Чете:) Пансионъ при Петро-Павловското духовно училище.

1 Надзирателъ	600 л.
1 Лѣкарь	800 „
1 Економъ	1200 „
Прислуга	1500 „
Всичко 4100 л.	

Споредъ комисията сжщо. (Приема се).

Анневъ: И тука има да направя само една забѣлжка. Въ комисията стана дума да се затвори и този пансионъ, но единъ отъ началниците на отдѣленията при М-вото на Просвѣщението ни увѣри, че този пансионъ ще се повѣри на лице, което да отговаря напълно на назначението си. Въ противенъ случай бихъ предложилъ, и този пансионъ да се затвори.

Бошнаковъ: Пансионътъ при Петро-Павловското духовно училище г-да, е на едно мѣсто, гдѣто нѣма

гдѣ да се поддържатъ и прибиратъ ученицитѣ, ако нѣма този пансионъ. Петро-Павловското духовно училище е въ единъ мѣнастирь, единъ часъ далечъ отъ Лесковецъ и Раховица, и тамъ живѣятъ и учителитѣ и ученицитѣ; тѣй щото, ако се затвори пансиона, нѣма дѣ да стоятъ нито учителитѣ, нито ученицитѣ. Трѣба да мислиме и за бъдещето. Тамъ е необходимо да съществува пансионъ, и вѣрвамъ, че и г-нъ Анневъ ще се съгласи на това. (Приема се).

Докл. Д-ръ Цачевъ: Пансионъ при дѣвическата гимназия въ Софiя:

Надзирателство 2400 л. 1 лѣкарь 800 л. 1 икономъ 1800, прислуга 1500 л. Всичко 6500 л.

Шивачовъ: Твърдѣ много е дадено на надзирателя; предлагамъ 1800 л. за икономъ 1200 л. както приехме за икономъ при Петро-Павловский пансионъ.

Цачевъ: За личний съставъ на пансиона приехме 1800 л. Тука не можемъ да правимъ икономия и да го сравняваме съ Петро-Павловския икономъ. Настоявамъ, щото да приемемъ за икономъ 1800 л.

Тука е казано „надзирателство“, види се, че може да има двѣ лица за тая длѣжностъ.

Д-ръ Цачевъ: Икономитѣ при пансионитѣ споредъ нуждата могатъ да се мѣняватъ и да се пазарятъ; поне до сега така се е правило. А при Софийский дѣвический пансионъ за надзирателки може да се случи нѣкога и двѣ лица да се назначатъ. За това тука е положена обща сума за надзирателство.

Предсѣдателъ: Приема ли се, както предлага комисията? (Прието).

Докл. Цачевъ: Пансионъ при дѣвич. гимназия въ Търново.

1. Надзирателка	600 л.
1. Лѣкарь	800 л.
1. Икономъ	1200 л.
Прислуга	1000 л.
Всичко 3600 л.	

Предсѣдателъ: Приема ли се пансиона при дѣв. гимназия въ Търново 3600 л.? (Приема се).

Докл. Цачевъ: Пансионъ при Царибродското трикласно училище:

1. Надзирателъ	600 л.
1. Лѣкарь	800 л.
Прислуга	1080 л.
Всичко по гл. V . . .	

21,380 л.

ГЛАВА VI.

Вещественни расходи на пансионитѣ.

1. Наемъ адания . . .	6200 л.
2. Отопление и освѣтление	4000 л.
3. Канцелярски расходи .	900 л.
4. Обдържанье номѣщенията и мобилтъ	1000 л.
Всичко по гл. VI . . .	12,100 л.

Председателъ: Приематъ ли се по гл. VII 12,100 л. (Прието).

Докл. Цачевъ (чете).

ГЛАВА VII.

Стипендии при държавнитѣ училища 350 по 480 лева 168,000 л. (Прието) 75 стип. при педагогическитѣ училища по 480 л. 36000.

Шивачовъ: Като е думата за стипендии, желателно би било, г-да представители, Министерството на Просвѣщенieto да ни даде нѣкои свѣдения за тѣхъ; и желателно би било, щото за напредъ тѣзи стипендии да не се раздаватъ, както сж се раздавали до сега. Азъ зная, че тѣ сж раздавани на ученици състоятелни, когато на други бѣдни се е отказало. Желателно е, за напредъ стипендитѣ да се даватъ само съ конкурсъ или на ония ученици, които иматъ свидѣтелства за тѣхната бѣдность и въ сжщото врѣме, които сж способни да се учатъ.

Д-ръ Иречекъ: За раздаванье на стипендитѣ сжествува единъ правилникъ, напечатанъ въ началото 1881 год. въ Държ. Вѣстникъ. Споредъ този правилникъ се изискватъ извѣстни условия отъ желающитѣ да получатъ стипендия, и кандидатитѣ за стипендитѣ въ началото на учебната година се представятъ отъ учителскитѣ съвѣти, тѣй като Министерството не може да знае всичкитѣ ученици, да ли отговарятъ на изискуемитѣ условия. За въ бѣдѣще този въпросъ ще се рѣши съ единъ законопроектъ, който ще мине презъ Държ. Съвѣтъ.

Шивачовъ: Азъ именно напомнихъ, защото зная единъ случай въ Габрово, гдѣто на единъ бѣденъ ученикъ, който си ималъ и свидѣтелствата, Министерството му отказало. Второ нѣщо искамъ да кажж, че не трѣбва да се оставя само на учителскитѣ съвѣти този въпросъ; защото твърдѣ често може да се случи, щото по протекция да се препорѣчватъ отъ страна на учителския съвѣтъ ученици за сти-

пендии. А по добръ ще бѣде да се основава Министерството на свидѣтелствата, които сж дадени на ученика отъ общината.

Д-ръ Иречекъ: При раздаванье на стипендитѣ се изискватъ извѣстни условия, между които е и това условие, да се представятъ свидѣтелства за бѣдность отъ надлѣжнитѣ общини. Ако нѣкоя община е дала на нѣкой богатъ или състоятеленъ ученикъ свидѣтелство за бѣдность, това министерството не може да знае. Колкото за това, че имало нѣкои ученици, които заслужвали да имъ се даде, а не имъ се дало, това произлѣзва отъ туй, че въ Министерството е имало твърдѣ много прошения и не е било възможно всички да се удовлетворятъ, а сж се избирали тия, които сж имали най добри свидѣтелства за своятъ успѣхъ въ учението и сж биле най добръ препорѣчани отъ учителскитѣ съвѣти.

Анневъ: Наистина, г-нъ Иречекъ обясни работата. Но, азъ искамъ да заблѣжж, че при раздаванье на стипендитѣ може да се има по нѣкога и протекцията на нѣкои хора. За това, не трѣба да се гледа само на учителскитѣ рапорти, защото може и учителитѣ да протектиратъ нѣкога. Азъ съмъ на мнѣние, че трѣба освѣнѣ рапортитѣ на учителскитѣ съвѣти да се обръща внимание и на свидѣтелствата отъ надлѣжнитѣ общини, и да се съблюдава всѣкога това правило, че стипендитѣ трѣба да се даватъ само на бѣдни и отлично свършивши ученици.

Митрополитъ Симеонъ: Азъ, г-да представители, съмъ противъ свидѣтелствата отъ общинитѣ, защото зная положението, че въ твърдѣ много случаи общинскитѣ управления сж давали свидѣтелства и за богатски синове. За това именно азъ би желалъ, да не се полагатъ като непрѣмѣнно условие за приеманье на единъ стипендиятъ свидѣтелствата, които се даватъ отъ общинскитѣ управления; защото нашитѣ общински управления, въ много случаи, за да не развалятъ хатѣра на такива хора, които дѣйствително не сж бѣдни, даватъ имъ свидѣтелства. Азъ би се съгласилъ повече, да се обърне внимание на бѣдността, но и на неговата способносѣ. А тѣй като тѣзи способносѣ се доказва въ испита, за туй всѣкога стипендитѣ да се даватъ съ конкурсъ; които сж най прилѣжни и най способни, само на тѣхъ да се дава. Но, ако се земе за непрѣмѣнно условие, да се даватъ стипендии на такива ученици,

които представятъ свидѣтелства за бѣдность, ще ставатъ много погрѣшки.

Манафовъ: Азъ искамъ да попитамъ, да ли тѣзи стипендии ще се размножаватъ, или ще останатъ въ тѣзи цифра. Има ли намѣрение правителството да ги умножава или не?

Д-ръ Иречекъ: Министерството ги е оставило, както сж биле въ минжлий бюджетъ, нито ги е увеличило, нито ги е смалило. Зависи отъ Нар. Събрание, ако иска, да ги увеличи или смали.

Буровъ: И азъ зная нѣкои случаи, че на богати хора сж се давали стипендии, а на нѣкои бѣдни, които сж давали прошения, не имъ се е давало. Но, ако се даватъ свидѣтелства, кой ще докаже, че сж бѣдни?

Митр. Симеонъ: Азъ, като казахъ, че тия свидѣтелства, които се даватъ, много пжти биватъ неправилни, разбира се, че азъ неотхвърлямъ свидѣтелствата, които се даватъ отъ общинскитѣ управления; но, искамъ да кажж, че трѣба изключително да се дава внимание на тия свидѣтелства, а да се обръща внимание и на способността, и тѣзи способностъ да се доказва съ конкурсъ.

Д-ръ Иречекъ: Въ дѣлата на Министерството се намиратъ и такива случаи, че сж се отнели стипендии на нѣкои ученици, макаръ че сж имали свидѣтелства за бѣдность, щомъ е било доказано че тѣ сж състоятелни.

Предсѣдателъ: Приема ли Нар. Събрание за стипендии при държавнитѣ училища въ Княжеството сумата 206000 л.? (Прието).

Докл. Д-ръ Цачевъ: (Чете):

ГЛАВА VIII.

Стипендии при висши учебни заведения въ чужбина.

1. Поддържане на стипендианти, испроводени отъ министерства 96,720 лева.

Тука комисията има да направи едно предложение на Нар. Събрание, да се произнесе, като какъ трѣба да постѣпя съ тия стипендианти, които, като се връщатъ отъ странство, не занимаватъ държавна служба; както на пр. виждамъ въ „Държ. Вѣстникъ“ обявление отъ г-на Д-ръ Герова, че иска да се занимава съ адвокатство. Този чловѣкъ е коствувалъ на правителството до сега може би 10000 лева и днесъ не ще държавна служба. За това, комисиятъ предлага на Нар. Събрание да се произнесе, какъ трѣба да се постѣпя съ такива стипендианти, които,

като се завърнатъ тука, отказватъ да служатъ: трѣба ли да върнатъ паритѣ, или трѣба да приематъ служба

Анневъ: Азъ има да потвърдя думитѣ на г-на Бурова, че между стипендиантима има такива, които сж богати. Азъ знамъ единъ, който е въ Парижъ, има тука раздадени съ лихва на хората 2 хиляди лири. Освѣнъ това Министерството трѣба да опредѣли една извѣстна норма за тия стипендии. Азъ мисля, че тия, които сж въ Парижъ, да получаватъ всички еднакво по 200 лева на мѣсець.

Д-ръ Иречекъ: Всичкитѣ стипендии въ чужбина не сж дадени отъ Мин. на Просвѣщението, а има ги отъ всѣко Министерство. Тия, които сж отъ Мин. на Просвѣщението, не сж твърдѣ голѣми; отъ тѣхъ нѣкои сж съ 900 л., други 1200 а повече отъ 1800 л. не се е давало. А тия, които сж се дали отъ другитѣ Министерства, тѣ сж по голѣми. Този въпросъ трѣба да се уреди, защото за въ бѣдѣще всичкитѣ стипендии минватъ подъ Мин. на Просвѣщението.

Шивачовъ: Азъ искахъ да кажж това, което каза г-нъ Буровъ. Азъ сжщо така зная, че има много въспитанници, които получаватъ по 2500 лева и тѣ могатъ да поддържатъ други въспитанници. За това, да се отложи този въпросъ за по добро изучаване въ друго засѣдание, или же да се избере една комисия да събере сведѣния; или же наопаки да остави стипендиантима съ това условие, щото всичкитѣ отъ тѣхъ, които неиспълнятъ условията предвидени въ правилника за стипендиантима, да имъ се прекратятъ стипендиитѣ.

Буровъ: Тѣй като г. Докладчикъ каза, че тия стипендианти които сж биле въ странство, като се завръщатъ тука, неприемали служба, азъ ще попитамъ г-на Министра, да ли, когато дава тѣзи стипендии, неставатъ нѣкакви условия между стипендиантима и Министерството?

Д-ръ Иречекъ: Случаятъ, за който спомена г. Докладчикъ, за г-на Герова не ми е познатъ, защото той е проведенъ отъ друго Министерство, и за това азъ немога да кажж нищо по него. Колкото за тия, които сж получавали стипендия отъ Мин. на Просвѣщението тѣ сж дали всички задължителни писма, че ще служатъ на България извѣстно число години.

Анневъ: Това, което каза г-нъ Шивачовъ, не е лошаво, но много врѣме ще отиде; а да оставимъ на Министерството на Просвѣщението, то да пре-

чисти тая работа. Но азъ ще кажъ и друго нѣщо; азъ зная че има стипендианти, които не сж свършили 3 класно училище у насъ. Къмъ това трѣба да се обърне внимание. Наистина, давали сж се на такива стипендии; но занаяпредъ трѣбва да се обърща внимание, щото непрѣменно да е свършилъ у насъ гимназия. Освѣнтъ това, има възпитаници, които сж отишли специално за да изучаватъ нѣщо, на пр. администрацията. До колкото азъ зная такива училища не сжществуватъ. Но, разбира се, че това всичко се предоставя на Министерството, да поправи работитѣ.

Шивачовъ: Понеже виждамъ, че неше може да стане комисия, то предлагамъ слѣдующето: Всички стипендианти, които не изпълнятъ изискуемитѣ отъ правилника условия, до 1-й Августъ или 1-й Юлиа, да имъ се прекъсне стипендията. Друго нѣщо има. Желателно би било да не се отпушатъ стипендии на ония ученици които не сж свършили у насъ средно образование. Къмъ всичко това Мин. на Просвѣщението трѣбва да обърне внимание.

Иречекъ: Списъкътъ на всичкитѣ нинѣшни стипендианти отъ всичкитѣ Министерства се вижда въ печатаната записка на Министерството на Просвѣщението. Ония които сж въ гимназии или реалки, сж се испроваждали отъ по напредъ, когато у насъ още не е имало повисоки класове; но за напредъ вече, разбира се, че нѣма никога да се испроваждатъ ученици, освѣнтъ за високи или специални училища.

Д-ръ Цачевъ: Азъ бѣхъ направилъ едно предложение: какъ трѣба да се постѣпя съ такива стипендианти които, като се завърнѣтъ въ България, не приематъ държавна служба?

Шивачовъ: Министерството трѣбало да имъ зема задължения; но, като нѣматъ задължения, азъ предлагамъ, правителството да имъ земе половината пари, които е издвигило за тѣхъ.

Манафовъ: Азъ мисля, че отъ страна на Министерството се дава разяснение. Г-нъ Геровъ е проводенъ отъ Мин. на Правосъдието и г-нъ М-ръ на Правосъдието трѣба да ни разясни.

Анневъ: Азъ съмъ убѣденъ, че правителството не е заключвало контрактъ съ тия, които получаватъ стипендия; но за напредъ желателно би било, щото

тия хора, като се завърщатъ, правителството да ги накара да приематъ служба. Предложението на г-на Шивачова е тоже практично: такива, които свършватъ и послѣ искатъ частно да се занимаватъ, като на пр. съ адвокатура или друго, да връщатъ половината отъ паритѣ, похарчени заради тѣхъ.

Манафовъ: Моля г-на Докладчика, да отгѣли предложението си, понеже ми се струва, че има Министерството нѣкакви условия съ тѣхъ.

Докл. Д-ръ Цачевъ: Отъ страна на комисията има друго нѣщо да предложи. Тѣй като комисията бѣше искала списъкъ на стипендиантитѣ отъ Министерството, каза се, че въ сжщия градъ Парижъ има, които получаватъ разни стипендии. Комисията предлага, Нар. Събрание да опредѣли, по колко трѣба да получаватъ стипендиантитѣ за всѣкой единъ градъ отдѣлно. Тѣй щото, всѣкой единъ, който живѣе въ Парижъ да получава 1400 лъва, а не нѣкой повече, други по малко. Комисията, като разгледваше този въпросъ, имаше нѣкои г-да, именно г-нъ Селвели, който ни яви, че ималъ двама синове въ Парижъ, на които праща по 200 фр. на мѣсець.

Шивачовъ: Предлагамъ 2400 л. да се тури за Парижъ, и споредъ тѣзи смѣтка г. Докладчикъ да смѣтне и да се опредѣли суммата.

Предсѣдатель: Азъ ще помоля Г-на Шивачова, да формулира предложението си, и да го остави за идущетото засѣдание.

Шивачовъ: Формулирахъ го: 2400 лъва.

Бобчевъ: Тука Мин. на Просвѣщението се обѣща, че ще състави особенъ законъ за стипендиитѣ. Сега да приемаме, ще каже, че ние не знаемъ, какво правимъ. Министерството се задължава, да го направи, щотото спорѣдъ мѣстата ще се опредѣли и размѣра на стипендиитѣ.

Батановский: Има мнозина депутати на вънъ.

Предсѣдатель: Желаетъ ли Нар. Събрание, да се продължава засѣданието? (Не желаетъ). Има единъ указъ да се прочете.

Секр. Щърбановъ: (чете указа, съ който се продължава сессията на Нар. Събрание до 12 Февруарий 1883 год. включително).

Предсѣдатель: Засѣданието се закрива.

(Конецъ въ 8 часа вечеръ).

Предсѣдатель: Варненско-Преславский Симеонъ. Подпредсѣдатели: { Иванъ Симеоновъ.
Ат. Минчовъ.

Секретари: { Н. Шивачовъ.
И. Ц. Щърбановъ.

Директоръ на Стенографическото Бюро: А. Безеншекъ.